

# **Domácí násilí spáchané v přítomnosti nezletilých dětí z pohledu zástupců vybraných spolupracujících profesí**

Veronika Jakubů

---

Bakalářská práce  
2012/2013



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií

---

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně  
Fakulta humanitních studií  
Ústav pedagogických věd  
akademický rok: 2012/2013

## ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Veronika JAKUBŮ**  
Osobní číslo: **H10173**  
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**  
Studijní obor: **Sociální pedagogika**  
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Domácí násilí spáchané v přítomnosti nezletilých dětí z pohledu zástupců vybraných spolupracujících profesí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.  
Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti domácího násilí.  
Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.  
Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.  
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.  
Prezentace výsledku výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. Právo proti domácímu násilí. Praha: C.H. Beck, 2011. ISBN 978-80-7400-381-3.**

**CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1369-4.**

**ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-807-3676-902.**

**BUSKOTTE, Andrea. Z pekla ven: žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, 2008. ISBN 978-80-251-1786-6.**

**SLANÝ, Jaroslav. Syndrom CAN: (syndrom týraného dítěte). V Ostravě: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008. ISBN 978-80-7368-474-7.**

Vedoucí bakalářské práce:

**PhDr. Hana Včelařová**

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

**30. listopadu 2012**

Termín odevzdání bakalářské práce:

**3. května 2013**

Ve Zlíně dne 19. února 2013

  
doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.  
děkanka



  
Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.  
ředitel ústavu

## PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby <sup>1)</sup>;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 <sup>2)</sup>;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 <sup>3)</sup> odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 26.4.2013

Jakub D. Uroník

<sup>1)</sup> zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

## ABSTRAKT

Bakalářská práce s názvem „Domácí násilí spáchané v přítomnosti nezletilých dětí z pohledu vybraných spolupracujících profesí“ si dává za cíl popsat problematiku domácího násilí se zaměřením na násilí páchané na dětech a dopady na ně. Domácí násilí ovlivňuje život i budoucnost dětí a rodin a je potřeba co nejdříve poukázat na jeho závažnost. Pozornost budeme věnovat i postupu orgánů činných v trestním řízení při výslechu dítěte. V praktické části chceme zjistit pohled na příčiny, příznaky a jiné problémy spojené s domácím násilím od vybraných profesí a zmapovat, zda preventivní činnost je dostačující.

Význam práce spočívá ve snaze poukázat na danou problematiku a zjistit, jak by se dalo lépe upozornit na závažnost problému a pomoc obětem.

Klíčová slova: dítě, domácí násilí, výslech, pachatel, oběť, dopady

## ABSTRACT

Bachelor thesis entitled "Domestic violence committed in the presence of underage children from the perspective of selected cooperating professions" puts the target to describe the problem of domestic violence, with a focus on violence against children and the impact on them. Domestic violence affects the lives and future of children and families and it is needed to show its seriousness. We will also pay attention to the process of law in criminal proceedings in the hearing of the child.

In the practical part we want to find out the sight on the causes and symptoms and other problems associated with domestic violence from selected professions and map if the preventive activity is sufficient.

The importance of the work lies in trying to show on this problem and find out how to show better on the seriousness of the problem and help the victims.

Keywords: child, domestic violence, hearing, offender, victim, impact

Poděkování:

Děkuji tímto PhDr. Haně Včelařové za její odborné vedení a pomoc při psaní mé Bakalářské práce, za její připomínky a návrhy. Dále bych chtěla poděkovat Mgr. Ditě Pokorné za její důležité rady a ochotnou spolupráci a v neposlední řadě taky mojí rodině a příteli za morální podporu.

Motto: *„Nikomu z nás nebylo dáno do vínku právo říci jinému stvoření, ať zvířeti či člověku: Musíš, jinak ti ublížím.“*

Monty Roberts

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

**OBSAH**

<b>ÚVOD.....</b>	<b>10</b>
<b>I TEORETICKÁ ČÁST .....</b>	<b>11</b>
<b>1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ .....</b>	<b>12</b>
1.1 DOMÁCÍ NÁSILÍ .....	12
1.1.1 Fáze domácího násilí.....	13
1.2 FORMY DOMÁCÍHO NÁSILÍ .....	15
1.3 ZNAKY A PŘÍČINY DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	16
1.3.1 Příčiny domácího násilí.....	17
1.4 PACHATEL DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	19
1.5 OBĚŤ DOMÁCÍHO NÁSILÍ.....	20
1.6 VYBRANÉ SPOLUPRACUJÍCÍ PROFESE.....	21
<b>2 DĚTI A DOMÁCÍ NÁSILÍ .....</b>	<b>23</b>
2.1 NEZLETILÉ DĚTI.....	23
2.2 SYNDROM CAN .....	24
2.3 DÍTĚ JAKO SVĚDEK .....	26
2.4 DÍTĚ JAKO OBĚŤ .....	28
<b>3 DOPADY DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA ŽENY A DĚTI .....</b>	<b>31</b>
3.1 DOPAD DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA DĚTI.....	31
3.2 DOPAD DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA ŽENY.....	32
<b>4 OBECNÉ NABÍDKY POMOCI PRO OBĚŤI .....</b>	<b>35</b>
4.1 MOŽNOSTI POMOCI OHROŽENÝM OSOBÁM.....	35
4.2 PRÁVNÍ LEGISLATIVA .....	37
4.3 POSTUP ORGÁNŮ PŘI PROVÁDĚNÍ DĚTSKÉHO VÝSLECHU.....	39
<b>II PRAKTICKÁ ČÁST .....</b>	<b>41</b>
<b>5 VÝZKUMNÝ PROBLÉM.....</b>	<b>42</b>
5.1 CÍL VÝZKUMU .....	42
5.2 METODOLOGIE VÝZKUMU .....	42
5.3 DEFINOVÁNÍ VÝZKUMNÝCH OTÁZEK .....	43
5.4 METODA SBĚRU DAT .....	43
5.5 VÝZKUMNÝ SOUBOR .....	43
<b>6 VÝSLEDKY VÝZKUMU.....</b>	<b>45</b>



---

6.1	VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ.....	45
6.2	VYHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A JEJICH INTERPRETACE.....	53
6.2.1	Výzkumná otázka č. 1 .....	53
6.2.2	Výzkumná otázka č. 2 .....	54
6.2.3	Výzkumná otázka č. 3 .....	55
6.2.4	Výzkumná otázka č. 4 .....	55
6.2.5	Výzkumná otázka č. 5 .....	56
6.3	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ .....	56
6.4	DISKUSE .....	57
	<b>ZÁVĚR .....</b>	<b>59</b>
	<b>SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY .....</b>	<b>60</b>
	<b>SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK .....</b>	<b>63</b>
	<b>SEZNAM GRAFŮ .....</b>	<b>64</b>
	<b>SEZNAM PŘÍLOH.....</b>	<b>65</b>

## ÚVOD

Domácí násilí je velmi závažné téma, které ovlivňuje život i budoucnost dětí a rodin a je třeba věnovat mu co nejvíce času. Domníváme se, že mu však není věnováno tolik pozornosti jako jiným věcem, které nejsou až tak závažné. Informační média by měla tomuto problému věnovat mnohem více pozornosti, aby osoby postižené tímto jednáním sebraly mnohem dříve odvahu svoji situaci řešit a minimalizovaly tak následky, které můžou vzniknout.

V bakalářské práci jsme se rozhodli domácí násilí zaměřit na děti, protože zřejmě nejvíce trpí a nemají se v dané situaci jak bránit. Volbu tématu ovlivnila skutečnost, že se v dané problematice určitým způsobem angažujeme. Přesto, že jsme pravidelně proškolení, bývá složité na místě rozpoznat, zda se o domácí násilí jedná nebo ne. Vzhledem k tomu, že kromě běžné policejní práce (výjezdy na linku 158, zajištění bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, zajištění veřejného pořádku při fotbalových a hokejových utkání, pátrání po hledaných a pohřešovaných osobách věcech, preventivní činnost) spadá do naší pracovní náplně i dohled nad policejními celami, tak se občas setkáváme s lidmi, kteří mají za sebou mnohdy těžkou minulost. Samozřejmě, že mezi tyto lidi patří i agresori domácího násilí. Druhým důvodem, proč jsme se rozhodli pro toto téma, je rozšíření znalostí v daném tématu.

Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. V teoretické části se budeme zabývat vymezením základních pojmů domácího násilí, poté se zaměříme na násilí páchané na dětech a na jeho dopady. Teoretickou část zakončíme právní legislativou a postupem policie při vykázání násilníka z domu a při výslechu dítěte ve speciálních dětských výslechových místnostech. V praktické části se zaměříme na příčiny a příznaky výskytu domácího násilí. Dále bychom chtěli zjistit, do jaké míry je dětem poskytnuta odborná pomoc v případě výskytu domácího násilí, a podpořit mínění, že je potřeba věnovat dané problematice pozornost v médiích a preventivních programech či vzdělání odborníků v pomáhajících profesích.

Cílem práce je nejenom si rozšířit své obzory, ale i poukázat na danou problematiku, která ovlivňuje život i budoucnost mnoha dětí. Protože právě děti bývají nejvíce zasaženy. A v mnoha případech jim není věnována dostatečná péče.

## **I. TEORETICKÁ ČÁST**

## 1 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V úvodní kapitole se budeme zabývat vymezením základních pojmů, které je nutné znát, abychom dané problematice dobře porozuměli. Jedná se zejména o pojmy domácí násilí, násilná osoba, ohrožená osoba, vybrané spolupracující profese.

### 1.1 Domácí násilí

„Obecná definice nám říká, že pod pojmem „domácí násilí“ se většinou rozumí opakované a stupňující se násilí fyzické, psychické či sexuální povahy mezi manžely nebo partnery. Problém „domácího násilí“ však lze pojmut v jeho širším významu jako rodinné násilí. Násilí v rodině totiž může mít různé konkrétní podoby, od týrání a zanedbávání dětí přes trýznění seniorů až po zmíněné psychické a fyzické násilí mezi mužem a ženou“ (Buskotte, 2008, s. 42).

„Domácí násilí je velmi těžké definovat. V obecné rovině lze říci, že jde o sociálně-patologický jev sui genesis, o nejnebezpečnější z forem agrese, která je mnohdy tolerována, tabuizována, bagatelizována, neboť se děje za zavřenými dveřmi. Domácí násilí je nejméně viditelné, mnohdy nepředvídatelné a nepochopitelné, nekontrolovatelné, těžko diagnostikovatelné a často nepostižitelné (Králíčková, Žatecká a Dávid, 2011, s. 5)

Ať si přečteme jakoukoliv definici domácího násilí, dalo by se říct, že jsou takřka shodné, v každé definici totiž stojí, že domácí násilí je stupňující se násilí mezi blízkými osobami, ke kterému dochází v soukromí a opakovaně. Má několik různých forem. Dále nám z definic vyplývá, že je to jedna z nejzávažnějších forem násilí, a to pro svoji intenzitu a skrytost problému.

**Dle Buskottové (2008, s. 39) domácí násilí je, když vás blízká osoba:**

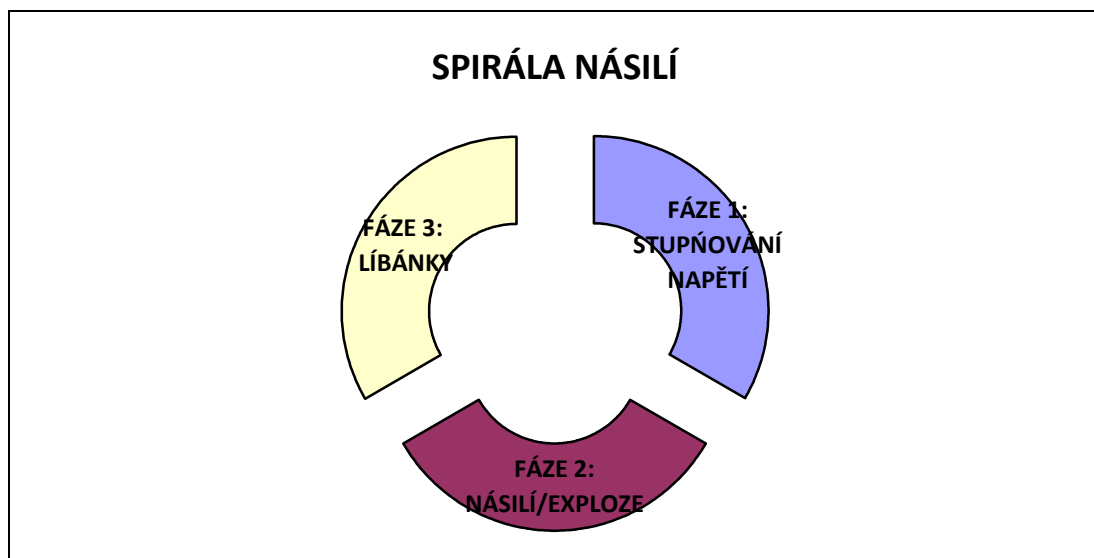
- ponižuje a ztrapňuje před přáteli nebo rodinou
- zakazuje vám se s přáteli či rodinou stýkat
- snaží se vám zabránit vycházet z domu
- kontroluje vaše výdaje
- chová se velmi výbušně a cholericky
- ničí a poškozuje vaše věci

- vyhrožuje vám, že ublíží vašim blízkým, sobě nebo vám
- fyzicky vás napadá
- nutí vás k pohlavnímu styku
- nechce připustit, že jste se s ním rozešla, nebo že to máte v úmyslu
- pronásleduje vás

### 1.1.1 Fáze domácího násilí

Domácí násilí se může jevit jako nevyzpytatelné, ale ve skutečnosti probíhá podle určitého vzorce tzv. cyklu domácího násilí. Jako první tento cyklus popsala Leonore Walkeřová ve své knize *The Battered Woman* (1979) a nazvala jej cyklickou teorií násilí. Walkeřová rozlišuje v násilném vztahu tři fáze: růst, napětí, nekontrolovaný projev násilí a následně období láskyplnosti. (Buriánek a Kovařík, 2006, s. 24)

Se stejným rozfázováním cyklu domácího násilí se setkáváme i v knize *Z pekla ven žena v domácím násilí* od Buskottové (2008) nebo taky od Úlehlové (2009) v knize *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Můžeme se ale taky setkat s případy, kdy autoři tyto fáze domácího násilí rozdělují na 4. Toto rozfázování můžeme najít v knize od Ševčíka a Špatenkové (2011) *Domácí násilí kontext, dynamika a intervence*.



Graf č. 1 - Cyklus násilného chování z pohledu oběti

Spirála násilí mezi partnery dle Buskottové (2000, s. 63-65):

**FÁZE 1: Stupňování násilí** – v první fázi žena začne pociťovat, že je ve vztahu velmi napjatá a negativní atmosféra. Mezi partnery dochází k hádkám, partner se cítí být ženou vyprovokován a začne být verbálně agresivní. Žena se snaží být opatrnější, do budoucna předcházet konfliktům a hádkám tak, že se snaží muži vyhýbat. V některých případech se snaží být ještě starostlivější a hodnější. V druhém případě existují i ženy, které si danou situaci už prošly, a proto se snaží muže záměrně vyprovokovat, aby to už měly rychle za sebou. Navíc je pro ženu důležité, aby exploze proběhla v soukromí, protože si myslí, že má nad situací alespoň minimální kontrolu a cítí se být připravená.

**FÁZE 2: Exploze** – druhá fáze začíná vyvrcholením fáze první, kdy muž nechá své agresi volný průběh, prostě „se uvolní“. Žena se přesvědčí o tom, že nemá mužovo chování pod kontrolou, protože neví, kdy přijde další násilný útok a jak dlouho bude zase trvat. Začíná mít pocit, že by z daného prostředí měla utéct. Některé z žen utrpí emocionální kolaps, který trvá několik hodin, v některých případech dokonce několik dnů. Mnohé z žen ovšem reagují jinak, kdy okamžitě nebezpečné území opouští, hledají úkryt u rodiny či přátel, některé neváhají, ihned volají policii, jiné se prostě snaží ubránit tím, že muži rány oplácí.

**FÁZE 3: Líbánky** - tato fáze spočívá v tom, že muž začne svoji ženě nosit všemožné dárky, omlouvat se a zahrnovat jí přehnanou něhou. Tuto fázi oba partneři považují za velmi nadějnou a romantickou. Mnozí z mužů si opravdu uvědomují, co udělali a začnou trpět výčitky svědomí a chtějí by vrátit čas. Není jejich cílem svoji ženu opustit, natož aby partnerka opustila je. V určitých případech se stává, že muž začne pomáhat s domácností i dětmi. Partneři svým ženám slibují, že už se to nikdy nestane. Mnozí z nich přislíbí, že vyhledají profesionální pomoc.

Cyklus domácího násilí dle Ševčíka a Špatenkové (2011, s. 53):

**FÁZE 1: Hromadění napětí** – roste napětí, selhává komunikace, ohrožená osoba začíná pociťovat strach a mívá potřebu se usmířit s násilnou osobou.

**FÁZE 2: Incident** – dochází k verbálnímu, emocionálnímu a fyzickému zneužívání ohrožené osoby. Charakteristickým znakem je hněv, obviňování, hádky, citové vydírání, zastrašování.

**FÁZE 3: Usmíření** – násilná osoba prosí ohroženou osobu o odpuštění, obviňuje ohroženou osobu, popírá zneužívání, případně celou situaci zlehčuje.

**FÁZE 4: Klid** – jednání násilné osoby je zapomenuto. Momentálně je situace v klidu a nedochází k žádným výrazným incidentům. Můžeme jí také nazývat jako fázi líbáněk.

Pokud srovnáme fáze cyklu dle Buskottové, Ševčíka a Špatenkové, zjistíme, že po obsahové stránce jsou totožné. Rozdíl spočívá pouze v rozfázování cyklu domácího násilí na 3 a 4 fáze.

## 1.2 Formy domácího násilí

Partnerské násilí se většinou vyskytuje v kombinaci několika forem: psychické, fyzické, sexuální a ekonomické násilí. Toto základní vymezení se týká všech skupin ohrožených, nebo dotčených. Konkrétním specifickým dětského násilí a s tím souvisejícím syndromem CAN se budeme věnovat v druhé kapitole.

Formy domácího násilí dle Vargové, Pokorné a Toufarové (2008, s. 13):

**Psychické násilí** – může se vyskytovat jak samostatně, tak v kombinaci s jinou formou násilí. O psychickém násilí hovoříme, pokud je žena ponižována, je jí nadáváno, v případě, kdy jí partner říká, že je ošklivá, hloupá, neschopná a podobně. Druhým projevem psychického násilí je, pokud se partner snaží jakýmkoliv způsobem izolovat svoji manželku od rodiny, přátel a kolegů (sociální izolace). Důvodem tohoto jednání je, že se partnerovi zvětší pravděpodobnost emociální fixace jeho manželkou na něj.

**Fyzické násilí** – pod tímto pojmem se ukrývá široké spektrum různých nebezpečných fyzických útoků. Fyzické násilí začíná u „nevinného“ pohlavku přes facku, kopance, škrčení, napadání různými nebezpečnými předměty nebo zbraněmi, kdy toto jednání je zakončeno pokusem o vraždu nebo v nejhorším případě vraždou.

**Sexuální násilí** – se jen těžko projevuje na venek, protože se děje pouze v soukromí. O sexuálním násilí hovoříme tehdy, pokud je žena k pohlavnímu styku nucena, čili kdy je sex ze strany partnera násilný a vynucený. U sexuálního násilí nemusí jít vždy přímo o pohlavní styk, ale může se jednat o nucení k různým sexuálním praktikám, které ženě nejsou příjemné. V obvyklých případech je žena nucena při souloži sledovat pornofilmy, nebo je

sexuálně obtěžována, či jakýmkoliv způsobem zraňována. Tento jev u mužů úzce souvisí s tím, že někteří muži jsou přesvědčeni o tom, že na svoji partnerku mají výhradní právo, a to kdykoliv. V případě, že se partnerce nechce, tak je k tomu nějakým způsobem donucena.

**Ekonomické násilí** – projevuje se tím, že žena dostává peníze pouze na příděl a je jí zabraňováno v obstarávání vlastního výdělku, nebo jí je zakazováno rozhodovat o svých penězích. Z mužovy strany žena slýchá řeči typu: „Tahle práce je přece hluboko pod tvoji úroveň. Zbytečně bys tam plýtvala svým talentem. Mně by se líbilo mnohem více, kdybys zůstala doma a starala se o naši společnou domácnost.“ V mnoha případech neproběhne ani žádná diskuze a ženě je jednoduše zakázáno chodit do práce. V opačném případě je k práci donucena a o jejím výdělku pak rozhoduje muž.

Do forem partnerského násilí můžeme taky zahrnout:

**Vydírání, nátlak** – vyhrožování fyzickým násilím, zastrašování různými způsoby, rozkazování, co má oběť udělat, odpírání spánku nebo potravy.

**Vyhrožování sebevraždou či jiným destruktivním činem** - pokud oběť neudělá to, co si násilník přeje.

### 1.3 Znaky a příčiny domácího násilí

Domácí násilí má 4 základní znaky, podle kterých se posuzuje, zda se jedná, anebo ne-jedná o domácí násilí.

**Jasně rozdělení rolí** – u domácího násilí nejde o vzájemné útoky na druhou osobu. Při výskytu domácího násilí by mělo být vždy rozeznatelné, kdo je násilná osoba a kdo osoba ohrožená. V případě, kdy se role násilné a ohrožené osoby střídá, nelze mluvit o domácím násilí.

**Opakovanost** – domácí násilí není jednání, které by skončilo samo od sebe. Nejde, aby se situace stala pouze jednou a už se víckrát neopakovala. Domácí násilí má svůj časový interval, který se opakuje. Může se jednat o dny, týdny nebo taky měsíce.

**Dlouhodobost** – domácí násilí je záležitost, která se odehrává v řádu několika týdnů, měsíců a roků. Toto se vždy odvíjí od toho, kdy se ohrožená osoba rozhodne začít svoji situaci řešit.



**Eskalace neboli stupňování** - domácí násilí může být fyzické, psychické, sexuální a ekonomické. V průběhu týrání může docházet ke kombinaci dvou různých druhů násilí, kdy pachatel svoje jednání stupňuje přecházením z jednoho druhu násilí na jiné. Druhým způsobem eskalace je, že násilná osoba využívá jen jedné formy domácího násilí a stupňuje se intenzita tlaku, který je vyvíjen na ohroženou osobu. Tento znak je však pouze pomocným, protože každý případ je individuální a vždy k eskalaci nedochází.

### 1.3.1 Příčiny domácího násilí

Vznik domácího násilí je vždy podmíněn více faktory, nelze u něj jednoznačně stanovit konkrétní příčinu.

Dle Úlehlové (2009, s. 16) vymezuje tyto 4 základní faktory:

**Společnost** – lhostejnost okolí vůči ostatním, mylně se domnívají, že co se jich přímo netýká, je nemusí zajímat.

**Rodinná výchova** – přenos násilného chování na své potomky, nebo vyvolání tendence ztotožnění se s obětí.

**Osobnostní charakteristiky násilníka** – zvýšená agresivita u násilníka, závislost na alkoholu, nebo jiných návykových látkách, různá psychiatrická onemocnění.

**Sociální situace vyvolávající stres** – sociální izolace, ztráta zaměstnání, finanční nejistota.

Příčiny domácího násilí neurčují však pouze faktory, které podmiňují vznik domácího násilí, ale v odborné literatuře objevíme i různé druhy teorií, které vysvětlují vznik domácího násilí.

Dle Úlehlové (2009, s. 17-18) dělíme druhy teorií na tyto 3 základní:

**1. Jednofaktorová teorie** – ta nám říká, že domácí násilí je podmíněným jevem, u každého případu můžeme uplatnit různé skupiny příčin. V dřívějších dobách se tyto teorie upřednostňovaly, vysvětlovaly vznik domácího násilí pouze z jednoho hlediska. Mezi tyto hlediska patří:

- **biologicko-genetická** – předpokládá existenci predispozic k agresivnímu chování.

- **sociologická** – tato se shoduje s genderovou teorií, kdy se společnost domnívá, že domácí násilí je produktem mužské společnosti spojené s uplatňováním moci ve společnosti.
  - **psychologická** – tato hledá příčiny v charakterových zvláštностech pachatele, v poruše jeho osobnosti.
- 2. Multifaktorová teorie** – v dnešní době se pro odhalování příčin vzniku domácího násilí jeví dominantní multifaktorový model. Mezi nejznámější model patří D. G. Duttona, který pracuje se 4 rovinami příčin zdrojů domácího násilí.
- **Makrosystémové příčiny** – tento je založen na dominanci muže a podporováním a udržováním domácího násilí ve společnosti. Makrosystém vytváří rámec příznivého klimatu udržující potenciál domácího násilí.
  - **Exosystémové příčiny** – jedná se o životní a sociální okolí, které ovlivňuje život jedince. Je to soubor formálních a neformálních struktur a životních situací, se kterými se osoba potýká na své životní cestě. Exosystém tak může genderovat spouštěče i tlumiče domácího násilí.
  - **Mikrosystémové příčiny** – je založen na rizicích plynoucích z rodinného života, jako je: soukromí rodiny, předepsané role v rodině, způsob ovlivňování členů. Partneři se navzájem znají a vědí, jak toho druhého zranit nebo naopak utěšit. Ví o sobě, jak reagují v zátěžových situacích. Privátnost komplikuje uplatnění mechanismů sociální kontroly.
  - **Ontogenetické příčiny násilí** – předpokladem těchto příčin vzniku násilí je, že pachatel si prošel specifickým ontogenetickým vývojem, s největší pravděpodobností se naučil díky mechanismům sociálního učení řešit stresující a omezující situace agresivním chováním.
- 3. Genderová teorie** – tato poslední teorie se zabývá výhradně domácím násilím páchaným muži na ženách. Dává domácí násilí do souvislosti s postavením žen ve společnosti a vnímá ho jako jeden ze způsobů diskriminace žen. Faktory vzniku domácího násilí jsou celospolečenské, nikoliv individuální.

Závěrem můžeme říct, že domácí násilí vyvolává vztahová nespokojenost, negativní hodnocení partnerova chování, konfliktní životní styl a útoky, které snižují lidskou sebeúctu.

Můžeme taky říct, že čím nižší má partner sebedůvěru, tím větší mu hrozí riziko nějaké agresivní reakce.

#### 1.4 Pachatel domácího násilí

**Násilná osoba neboli pachatel** – pojem násilná osoba nám vystihuje osobu, která ohrožuje jinou osobu na životě, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti. Společně s ohroženou osobou obývá byt nebo dům, popřípadě jsou, nebo byli spolu s ohroženou osobou v intimním, rodinném či jiném vztahu. Vzhledem k aktuální situaci, předešlým incidentům a rizikům reálného ohrožení lze důvodně předpokládat, že tato osoba se bude i nadále dopouštět násilí vůči ohrožené osobě (Voňková, 2007, s. 37).

V kriminologii bývá pojem osobnost pachatele nejčastěji vyjádřen pomocí psychologické definice, jako organický celek duševního života člověka, zahrnující jak biologický základ jedince, tak i sociální podmínky jeho života včetně společenských vztahů (Vichlenda, 2005, s. 58).

Termín pachatel domácího násilí nelze přesně specifikovat. Pachatelem domácího násilí může být osoba různého věku, pohlaví, rasy, náboženského vyznání, ale vždy je nám nějak blízka. Většina výzkumů poukazuje na to, že v 80 % případů je násilnou osobou muž. Přesné charakteristické vlastnosti, které by splňoval každý pachatel, nejsou. Každá násilná osoba má jinou charakteristiku. Násilnou osobou může být jak osoba, která pochází ze sociálně slabší rodiny, tak i osoba, která je finančně zajištěná.

V současnosti neexistují žádné výzkumně a empiricky ucelené typologie pachatelů domácího násilí. Neexistuje ani přehled o tom, který z typů násilníků se vyskytuje nejčastěji. Poznatky o pachatelích domácího násilí můžeme získat ze tří hlavních zdrojů. Jedná se o kriminologické výzkumy, které se zajímají hlavně o to, jak pachatelé reagují na určité oficiální sankce. Druhým zdrojem jsou oběti, které nám pomáhají členit pachatele podle toho, jaké vzorce týrání partnera používají. Třetím zdrojem jsou psychologicky zaměřené výzkumy, které se zaměřují na psychiku násilníka a opírají se o klinicky zaměřené zkoumání typických rysů osobnosti zneužívatele (Matoušek, 2005, s. 228-229).

Co se týče charakteristik mužů jako násilné osoby, dle Špatenkové (2011, s. 70) je můžeme rozdělit do následujících oddílů.

- **Vyrostli v násilných domácnostech** – v dětství byli buď obětí, svědkem domácího násilí, nebo se setkali s násilím mezi jinými významnými osobami.
- **Jsou silně majetnickí a žárliví** – mohou reagovat agresivně, pokud mají podezření, že nějaký muž by mohl věnovat pozornost jejich ženě. Žena nemá šanci je přesvědčit o své nevině.
- **Vyznávají „tradiční“ hodnoty a rozdělení generových rolí** – věří, že muži mají právo bít ženy, jsou ženám nadřazení a že je normální svoji ženu „občas propleskat“.
- **Mají násilnické sklony** – akceptují násilí jako přijatelný způsob řešení problémů.
- **Vykazují problematické sexuální chování** – nevnímají sex jako formu láskyplného kontaktu mezi mužem a ženou, ale jako akt moci, v průběhu kterého si budují a posilují dominanci a nadřazenost.
- **Mají „dvoji tvář“** – na jedné straně jsou oddaní, pozorní, starostliví, ale na druhé straně jsou agresivní, nenávistní, vulgární, vzteklí a despotičtí.
- **Chovají se jako malé dítě** – bývají pasivní, závislí, touží, aby o ně bylo „pečováno“.
- **Nejsou schopni převzít odpovědnost** – ze svých činů obviňují druhé.

## 1.5 Oběť domácího násilí

**Ohrožená osoba neboli oběť** – je taková osoba, proti které směřuje domácí násilí ze strany násilné osoby, jedná se většinou o osobu, která společně s násilnou osobou obývá dům, nebo byt popřípadě je, nebo byla s násilnou osobou v intimním vztahu (Voňková, 2007, s. 37).

Pokud tento pojem více rozvineme, tak obětí domácího násilí rozumíme jakoukoliv osobu, na které je nějakým způsobem páčáno násilí ze strany blízké osoby, které má buď charakter fyzický, psychický nebo sexuální. Osobnostní profil oběti nelze přesně specifikovat. Mezi nejčastější oběti patří ženy a děti, ale domácí násilí se nevyhýbá ani seniorům. V momentě, kdy se v rodině domácí násilí vyskytne, přestává být domov pro oběti bezpečím.

Termínem oběť trestného činu se zabývá tzv. viktimologie, která je odvozena z latinského slova *victima* – oběť. Obecněji ji můžeme vymezit jako vědu o oběti. V kriminologii rozumíme obětí fyzickou osobu, která trestným činem utrpěla újmu na životě, zdraví, majetku cti nebo jiných právech. Viktimologii můžeme chápat ve dvou pojetích. Užší pojetí nám říká, že viktimologie je relativně samostatná součást kriminologie zabývající se oběťmi trestných činů. V širším pojetí je viktimologie považována za samostatnou vědní disciplínu, která se zabývá všemi oběťmi (Vichlenda, 2005, s. 67).

Rizikové skupiny dle Ševčíka a Špatenkové (2011, s. 21-22):

- **Děti** – ve větším riziku ohrožení jsou především děti, které vyrůstají v nefunkčních rodinách a děti, jejichž matka je taktéž týraná. Mezi další rizikové skupiny patří děti, které vyrůstají se svým otčímem, děti které mají nějaké zdravotní nebo mentální problémy. Poslední skupinu tvoří děti, které jsou označovány jako „mladiství delikventi.“
- **Ženy** – řadíme mezi nejčastější oběti domácího násilí. Mezi rizikové skupiny řadíme ženy, které byly týrány jako děti, ale také ženy, které se vdaly dříve, než dosáhly své plnoletosti nebo krátce poté. Můžeme sem taky zařadit ženy, které otěhotněly před svatbou nebo vyrůstaly v rozvrácené rodině. V ohrožení bývají často také ženy, jejichž partner je závislý na návykových látkách nebo alkoholu, preferuje neobvyklé sexuální praktiky.
- **Muži** – mezi rizikové skupiny můžeme zařadit ty, kteří trpí depresemi, závislostí, extrémní pasivitou. Do této skupiny můžeme řadit také muže, kteří mají obavu z toho, že by své ženě ublížili, pokud by se jakkoliv jejímu násilí bránili. Spouštěčem domácího násilí mohou být těžké životní situace, jako je ztráta zaměstnání, dluhy a jiné finanční problémy.
- **Senioři** – tato skupina lidí nepatřila mezi časté oběti, ale v současné době se začíná objevovat stále více případů. Senioři jsou ohroženými osobami z důvodu vyššího věku, špatného zdravotního stavu, závislosti na násilné osobě, potíží s vyjadřováním, jak po stránce obsahové, tak po stránce artikulační.

## 1.6 Vybrané spolupracující profese

Tento pojem není definován v žádné odborné literatuře. Jedná se spíše o souhrnné jmenování profesí, které se jakýmkoliv způsobem zabývají otázkou domácího násilí a do-

chází u nich k vzájemnému předávání informací. Pokud bychom tyto profese chtěli přesně vymezit, pak se jedná o intervenční centra, orgán sociálně právní ochrany dětí, azylové domy, policii ČR, lékaře, pracovníky školy a soudy. Všechny tyto profese se také určitým způsobem podílejí na pomoci obětem domácího násilí. Proto jsme část z nich zahrnuli do výzkumu domácího násilí v přítomnosti dětí pod pojmem vybrané spolupracující profese.

## 2 DĚTI A DOMÁCÍ NÁSILÍ

V této kapitole bude pozornost věnována dítěti, jež bylo přímo týráno, případně dítěti, které bylo svědkem domácího násilí. Budou zde popsány jednotlivé fáze týrání dítěte a rovněž tedy identifikační markery.

Vzhledem k tomu, že děti, které vyrůstají v prostředí domácího násilí, jsou nejvíce ohroženy ve vývoji jak fyzickém, tak i duševním, je důležité, abychom věnovali nejvíce pozornosti právě jim. Děti, kterým není poskytnuta včasná odborná psychologická pomoc, se můžou v dospělosti stát jak osobami ohroženými, tak násilnými.

Ze statistik vyplývá, že až u 80% všech případů domácího násilí jsou přítomny děti. Rozlišujeme, zda dítě je přímým svědkem, zda je násilí zaměřeno přímo na samotné dítě, nebo zda vůbec dítě tyto jevy v rodině nevnímá jako násilné. Světová zdravotnická organizace (WHO) řadí všechny tyto děti mezi týrané. (Úlehlová, 2009, s. 44)

### 2.1 Nezletilé děti

Vzhledem k tomu, že tato bakalářská práce je zaměřena na domácí násilí páchané na dětech, tak dříve než začneme rozebírat podrobněji jednotlivé fáze týrání dítěte a identifikační markery, je nutné si vymezit pojem nezletilé dítě, které s daným tématem souvisí. Pojem nezletilé dítě jako takový je složen ze dvou slov - nezletilý a dítě. Pojem nezletilý však souvisí s pojmem mladistvý, což dále upřesníme.

Dle Chmelíka (1998, s. 4) jsou pojmy nezletilý a mladistvý vymezeny takto:

**Nezletilý** – patří sem dítě, které nedovršilo 18 let věku, nebo nenabylo zletilosti uzavřením manželství. Pokud to zobrazíme na časové ose, vyjadřuje nám to období od narození do nabytí zletilosti. S nezletilostí z občanskoprávního hlediska je spojena způsobilost fyzické osoby mít práva a povinnosti. Nezletilí však mají způsobilost jen k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené jejich rozumové vyspělosti a odpovídají jejich věku. Tato způsobilost zaniká smrtí nebo prohlášením fyzické osoby soudem za mrtvou. Trestní právo tento pojem neuznává, i když v trestně právní praxi je často využíván pro označení osob ve věku do 15 let.

**Mladistvý** – je pojem trestněprávní. Jsou s ním spojeny počátky trestní odpovědnosti fyzické osoby za spáchaný trestný čin (i přestupek) i zvláštnosti trestní odpovědnosti a trestního řízení proti mladistvým. Trestní odpovědnost mladistvého začíná spácháním trestného činu v den, který následuje po dni dovršení patnácti let, a končí v den dovršení osmnáctého roku života. Spáchá-li osoba čin jinak trestný v den svých patnáctých narozenin, není trestně odpovědná; naproti tomu spáchá-li trestný čin v den svých osmnáctých narozenin, je stále trestně odpovědná jako osoba mladistvá.

## 2.2 Syndrom CAN

Slovo CAN je zkratkou z anglického slova CHILD ABUSE AND NEGLECT. Český překlad, nebo spíše ekvivalent je syndrom týrání, zanedbávání a zneužívání. Mezi týrání spadající do syndromu CAN patří týrání tělesné, duševní, sexuální a zanedbávání dítěte.

**Fyzické týrání** – nejčastější projevy agrese vůči dítěti. V případě fyzického týrání bychom měli věnovat pozornost mnohočetným hematomům vyskytujících se na těle dítěte. Jedná se o hematom různých velikostí a stáří. Nelze nalézat jen hematomy, ale mezi další příznaky patří vytrhané chomáče vlasů, kousnutí, popáleniny, poranění kloubů (zhojené fraktury končetin, akutní nálezy fraktur), ke každému zranění se datuje smyšlená historka o úraze (Slaný, 2008, s. 21-22).

Fyzické týrání může probíhat ve dvou rovinách: aktivní, což je například bití, pálení, opaření, trávení, hrubé zacházení, ohrožování nožem, střelnou zbraní, nebo pasivní, kdy se jedná o neposkytnutí pomoci (Králíčková, Žatecká a Dávid, 2011, s. 12)

Je velmi důležité rozlišovat týrání a trest. Při trestání dítěte si musíme dávat velký pozor, aby při trestání dítě vědělo, že rodič ho trestá proto, že mu na něm záleží. Trest znamená, že rodič má dítě rád a není mu jedno, co z něho vyroste. Týrání je taky jiný výraz pro rodičovskou šikanu. V případě, že dítě dostane trest za nějakou malichernost, nebo z rozmaru dospělého, jedná se o týrání (Slaný, 2008, s. 16-17).

**Týrání psychické** – není tak jasně zřetelné jako týrání tělesné. Je méně případů, kdy toto týrání bylo diagnostikováno a mnohem hůře se dokazuje u soudu. Může mít jakoukoliv podobu, která má přímý vliv na citový vývoj a chování dítěte ponižování, zesměšňování, různé nadávky, bránění v učení, buzení v noci, vydírání, nebo ve vztahu mezi rodičem a dítětem nastává něco, co by nastávat nemělo (odmítavost, nevšímavost, nezájem, nedosta-



tek lásky, času a pozornosti). Psychické týrání může být dvojího způsobu: aktivní, tedy záměrné, účelové, nebo pasivní, vedoucí k psychické deprivaci. Mezi situace, ve kterých se psychické týrání vyskytuje, patří (Králíčková, Žatecká a Dávid, 2011, s. 12):

Mezi první situaci patří, když rodiče jsou v rozvodovém řízení, přetahují se o dítě. Dítě je v těchto situacích často uráženo a srovnáváno s druhým rodičem. Úplně jiná situace je, pokud dítě má velmi ambiciózní rodiče, kteří na něj kladou vysoké nároky. V případě, že dítě tyto nároky nezvládá (např. dostává špatné známky), je za to tvrdě potrestáno různými zákazy a omezeními. Některé situace nejsou vždy považovány za úplné psychické týrání. Proto je velmi důležité individuálně posuzovat dané situace, abychom rozpoznali, kdy se jedná o tělesný trest a kdy o týrání. Jedině tak rozpoznáme, kdy se jedná o kvalitní výchovu a kdy o výuku týráním a vydíráním dítěte.

V dnešní moderní době je jiná patologie rodiny, která se dá nazvat dvoukariérovým manželstvím. Tato situace nastává, pokud rodiče jsou plně pracovně vytížení, nemají na své dítě čas. A svůj nedostatek času a pozornosti posléze nahrazují vysokým kapesným a příliš drahými dárky. A přitom čas je to nejdražší, co můžou svým dětem dát.

Dopady, které se následkem psychického týrání můžou objevit, jsou v zásadě dva. Samozřejmě se vždy všechno odvíjí podle toho, jaké mělo týrání charakter, intenzitu a dobu, po kterou týrání trvalo. V prvním případě je dítě agresivní, silně prosazující a akcentující. Navenek se pak dítě prosazuje silově vůči svému okolí. Ve druhém případě pak je dítě úzkostné, s nízkou sebedůvěrou, neumí se prosadit. Takové dítě se pak navenek projevuje taktikou emočního vydírání, snaží se pro sebe získat výhody (Slaný, 2008, s. 24-25).

**Sexuální zneužívání dítěte** – rozlišujeme zde dvě formy zneužívání, bezdotykové a kontaktní.

Jako bezdotyková forma sexuálního zneužívání se řadí tzv. exhibicionismus, který patří mezi nejtypičtější formy. Nejčastější jsou případy, kdy muži ukazují svoje genitálie dětem, dále pak k tomu patří slovní sexuální návrhy nebo expozice dětské pornografie.

Kontaktní forma sexuálního zneužívání je nazývána pedofilií. Patří mezi závažnější formy zneužívání, které vede od obtěžování (osahávání, líbání, jednání je vedeno spíše na erotogenní zóny) a sexuálního útoku (vystupování obtěžování), až ke znásilnění dítěte (vynucení vniknutí do vagíny, rekta či úst dítěte penisem). Je statisticky dokázáno, že těchto aktů se mnohem častěji dopouští muži. Mezi zvláštní situace sexuálního zneužívání patří

INCEST = pohlavní styk mezi dítětem a pokrevním rodičem, mezi dítětem a jeho příbuzným, mezi dítětem a nevlastním rodičem, styk mezi sourozenci (Slaný, 2008 s. 26-27).

**Zanedbávání dítěte** – v rámci syndromu CAN můžeme dnes chápat zanedbanost ve smyslu sociálním, ekonomickém, tak i neuspokojování základních psychických potřeb. Obecně lze tedy říci, že zanedbávání = situace, kdy dítě je ohroženo nedostatkem podnětů a faktorů důležitých pro zdravý a plnohodnotný fyzický i duševní rozvoj.

Na rozdíl od fyzického a sexuálního zneužívání vůči dítěti, není útok na dítě aktivní, ale spíše naopak je to nezájem, ne-péče, která dítě poškozují (Slaný, 2008, s. 29).

### 2.3 Dítě jako svědek

Jak se někteří lidé postižení domácím násilím mylně domnívají, že se tato věc týká pouze jich samotných a jejich partnerů nebo partnerek, tak zapomínají na to, že s nimi žijí i jejich děti. Tyto se stávají za každé situace svědky, protože všechno vidí a slyší. Rodiče si neberou před svými dětmi mnohdy servítky, a proto se stává, že děti jsou svědky toho, jak se rodiče vulgárně urážejí, křičí na sebe, vyhrožují si a fyzicky napadají. Děti jakožto stále dospívající si v průběhu své socializace osvojují způsoby chování zejména od svých rodičů, a to především napodobováním. Jestliže jsou v jejich rodině svědky násilí, přebírají tento projev chování a berou ho jako samozřejmý. Posléze toto chování praktikují na svých sourozencích, vrstevnících, v ojedinělých případech i na svých rodičích. V dospělosti se může stát, že tento způsob chování praktikují i v partnerských vztazích (Čech, 2011, s. 19).

Mezi nejrizikovější situace patří rozvod či rozchod rodičů. Tato vztahová dynamika rodičů ohrožuje dítě manipulací, popuzením, nebo se může objevit tzv. Münchausenový syndrom by proxy. Tento nám označuje vymyšlení, zveličování příznaků somatického či duševního onemocnění, nebo postižení a v důsledku toho pak následné opakování vyšetření či léčení v míře, která neodpovídá skutečnosti. Tyto problémy pak dospělá osoba může přenést na dítě a získat tím určité výhody, které souvisí např. s pobíráním dávek (Střílková a Fryšták, 2009, s. 23).

Rodičovské konflikty mohou vyústit i únosem dítěte, kdy jeden z rodičů odebere dítě proti jeho vůli a proti vůli druhého z rodičů. Většina těchto únosů se děje na území daného státu, některé ovšem končí jako mezinárodní únos.

U dětí, které jsou dlouhodobě vystaveny stresu, můžeme vyzorovat behaviorální příznaky stresu, nerozhodnost, zvýšenou nemocnost, sklon k zvýšené úrazovosti, snížený školní výkon, vyhýbání se odpovědnosti, podvádění, stoupající spotřebu cigaret, alkoholu, drog a léků. Dále lze u dětí, které jsou svědky domácího násilí, vyzorovat stejné poruchy, jakými trpí sama oběť. Prožívají emocionální trauma, strach, mnohdy u nich tato stresová situace vyvolává pocit viny, že oni jsou příčinou hádek mezi rodiči.

Velmi často se stává, že v případech, kdy dítě vyrůstalo v prostředí domácího násilí, se v dospělosti stane násilnou osobou.

Dle Vaničkové (2009, s. 18) můžeme u dítěte jako svědka vyzorovat tyto identifikační markery:

#### **Nespecifické identifikační markery:**

- zvýšená úzkost
- hostilita
- neposlušnost
- málo kamarádů
- poruchy příjmů potravy
- nedostatečná dovednost se vypořádat s konfliktem či problémem
- vztek, hněv, agresivita
- opoziční chování
- depresivní symptomatologie
- nízká sebeúcta
- problémy se spánkem
- porušování soukromí druhých osob

#### **Specifické identifikační markery v oblasti chování:**

- vzrůstající tolerance k užití násilí v sociálních vztazích
- rigidní generové stereotypy

## 2.4 Dítě jako oběť

Vzhledem k tomu, že děti jsou fyzicky slabší, psychicky a sociálně nezralé a v mnoha ohledech na dospělých závislé, představují pro násilnou osobu tzv. ideální oběť. Rodina je pro dítě nebezpečným prostředím, ve kterém mu násilí reálně hrozí. Zneužívání dětí se vyskytuje ve všech sociálních vrstvách, i když vyšší výskyt syndromu CAN je spíše spojován s nízkým socioekonomickým statutem rodiny (Špaténková, 2005, s. 126-127).

### Projevy násilí páchaného na dětech

Každé násilí, které je na dětech pácháno, má své projevy a ty nám signalizují, že s dítětem není něco v pořádku. Tyto projevy dělíme do skupin podle toho, ke kterému typu násilí se vztahují, a dále je můžeme rozdělit na identifikační markery a nespecifické identifikační markery. Některé skupiny obsahují pouze jeden z typů identifikačních markerů.

Dle Vaníčkové (2009, s. 9-16) můžeme vyzorovat tyto příznaky:

### Tělesné týrání

#### Identifikační markery

- četné hematomy různého stáří, zvláštního tvaru s nepravděpodobným umístěním
- ohraničené lysinky po vytrhání vlasů
- natržený boltec ušní
- kožní rány, škrábance
- opakované a neléčené zlomeniny
- bodová popálení od cigaret
- popáleniny
- otřes mozku a míchy
- mnohočetná vnitřní poranění

#### Nespecifické identifikační markery

- zvýšená úzkost a strach
- obranné reakce
- snížené sebehodnocení
- neochota a rozladěnost před návratem domů
- útěky z domova

- náhle zhoršený školní prospěch
- záškoláctví
- zvýšená konzumace tabáku, alkoholu, drog
- agresivní chování
- obtíže v sociální komunikace až vyhýbavé chování

### **Týrání duševní**

#### **Nespecifické identifikační markery**

- lítostivost, plačtivost
- vztek, hněv, agrese
- zvýšená úzkost a strach
- smutek, apatie
- depresivní symptomatologie
- snížené sebehodnocení
- podceňování
- nerozhodnost
- snížená schopnost se prosadit, vyjádřit svá přání, požadavky a názory
- poruchy chování – lhaní
- rozmanité psychosomatické stesky (bolest hlavy, břicha, svalů, nevysvětlitelná zvýšená teplota, různé ekzémy)

### **Sexuální zneužívání**

#### **Specifické identifikační markery v oblasti chování**

- kompulzivní nebo excesivní masturbace
- opakované sexualizované hry
- neobvyklé sexuální praktiky až kuriozity
- excesivní rozrušení
- noční běsy
- ulpívající chování
- obtíže s odloučením
- agresivní chování
- náhlá, prudká změna chování

**Nespecifické tělesné identifikační markery**

- bolest břicha
- pomočování, pokálení
- bolestivé vyprazdňování
- svědění pochvy a poševní výtok
- poševní nebo anální krvácení
- opakované a na antibiotika resistantní záněty močové roury
- poruchy příjmu potravy

**Zanedbávání****Nespecifické identifikační markery**

- poruchy růstu a vývoje
- retardace nebo nerovnoměrnost psychomotorického vývoje dětí
- karenční příznaky vitamínů a hlavních živin
- zvýšená nemocnost a úmrtnost dětí
- nedostatečné sociální dovednosti
- pasivita a uzavřenost
- lhostejnost a citová plochost
- agresivní nebo závislé chování
- sociálně patologické chování
- náhradní emocionální vazby
- obliba radikálních politických hnutí
- nedostatečná kultivovanost chování
- přehlížení kulturních norem

### 3 DOPADY DOMÁCÍHO NÁSILÍ NA ŽENY A DĚTI

V dnešní době existují pouze obecné poznatky o důsledcích domácího násilí páchaného v přítomnosti dětí. Výzkumy na toto téma chybí. Co se týká dopadu domácího násilí na děti, zaměřili jsme se na ty dopady, které ovlivňují jejich psychosociální vývoj, protože ten je ohrožen nejvíce. Některé poučky nám tvrdí, že čím je dítě mladší, tím více je ohrožené. Zkušenosti tomu naopak protičečí, neboť i pubescenti a mladiství mohou být těmito událostmi silně otřeseni.

Co se týče dopadu domácího násilí na ženy, které patří mezi více ohrožené skupiny než muži a senioři, bývají mnohdy horší a mnohem více stresující.

#### 3.1 Dopad domácího násilí na děti

Děti, které jsou přítomny domácímu násilí, nejsou žádným nezaujatým pozorovatelem, jak se laická veřejnost mylně domnívá, ale týká se jich přímo. Dítě, které je svědkem, spadá taky do skupiny ohrožených osob. Svědectví dítěte u domácího násilí má vliv na jeho psychosociální vývoj. Tím, že děti bývají svědky násilí mezi rodiči, jsou nuceny vyrovnávat se se stresem plynoucím z neutěšené situace v jejich rodině, stejně tak se stresem, který vychází z nedostatečných rodičovských rolí. Z důvodu, že děti nemají zranění fyzického rázu, je týrání dítěte mezi partnery snadno přehlíženo. Velmi často se výskyt násilí jak psychického, tak fyzického rázu objevuje už v době těhotenství ženy. Hrůzné následky domácího násilí mnohdy dopadají na děti ještě v době před narozením. Dostáváme se tak do situace, kdy děti v tomto prostředí vyrůstají od samého počátku vývoje (Vargová, Pokorná a Toufarová, 2008, s. 89).

Mezi psychosociální dopady, které se můžou u dítěte projevit, patří vývojová retardace, poruchy koncentrace, spánku, extrémní fixace na matku, školní problémy, zvýšená agresivita. Ze zdravotního hlediska může dojít k poklesu imunity, zvýšené afinitě k nemocem.

Často se setkáváme s celou řadou nemocí a příznaků vznikajících na psychosomatickém základě. Děti, které jsou zasaženy domácím násilím, můžou trpět poruchou příjmu potravy, kdy u nich dochází k přejídání nebo odmítání stravy. V situaci, kdy atmosféra rodiny je velmi často napjatá, může způsobit u dětí rozvoj hyperaktivity s poruchou pozornosti, tato pak může způsobit další poruchy učení například dysgrafií, dyslexii a dyskalku-

lii. U dětí mladšího věku může domácí násilí vést k opoždění ve vývoji řeči, psychomotorického vývoje a dalších dovedností. Děti zasaženy domácím násilím jsou emočně nestabilní, až neurotické. V identitě dětí dochází k tomu, že se dívky často ztotožňují s rolí obětí a jsou silně citově fixované na matku. U chlapců dochází ke ztotožnění s agresorem, k citové fixaci na otce nedochází. Chlapci se snaží ve svém okolí hledat jiný mužský vzor. V případě, že ho nenajdou, čekají je v budoucnu obtíže v partnerských vztazích. Mezi další charakteristické dopady patří: nízká sebedůvěra, chování často neodpovídající věku dítěte, slabší sociální dovednosti, uzavírání se dítěte do sebe, snížená schopnost empatie. Děti zasažené domácím násilím, bývají v pozici třídního outsidera, kdy zastávají pozici „třídního otloukánka“ nebo „šaška“. Špatně navazují vztahy s vrstevníky, straní se komunikace. Děti mohou v reakci na traumatické události onemocnět depresí stejně jako dospělí (Bednářová, 2009, s. 35-37).

### 3.2 Dopad domácího násilí na ženy

Mezi dopady domácího násilí na ženy řadíme fyzické, psychické, dále pak dopady na sociální vztahy, ale zároveň se žena musí mnohdy potýkat i s jinými problémy, které je potřeba řešit.

Mezi hlavní znaky fyzického násilí patří stav, kdy osobě vzniká nějaká fyzická újma. Pod pojmem újma rozumíme narušení integrity, která začíná lehčím ublížením na zdraví, ale může skončit těžkým ublížením s trvalými následky, nebo dokonce usmrcením osoby. Následky fyzického násilí bývají na pohled zřejmé. Jedná se o drobné modřiny, oděrky, obraženiny, zlomeniny, otřesy mozku a různá jiná vážná poranění, při kterých je nutná hospitalizace. Většina žen, která utrpí fyzickou újmu, se nenechává, mnohdy ani nemohou nechat ošetřit. Příčinou je strach ohrožených osob, aby se situace ještě nezhoršila. Následkem jsou opakované neléčené zlomeniny, které nezůstávají bez trvalých následků. Z praxe se však můžeme setkat i s případy, kdy násilná osoba měla zdravotnické vzdělání, kdy týráním osoby nebylo příliš zřejmé. Jednalo se o napadení, která způsobují hematomy ve vlasové části (Čech, 2011, s. 58-59).

Ze skutečnosti víme, že pro osoby ohrožené domácím násilím je problematictější vyrovnat se s psychickými následky. V důsledku prožitých traumat se u osob ohrožených domácím násilím objevují neurotické problémy. Mezi ně řadíme fobie, úzkostné stavy, poruchy spánku. Osoby, které jsou důsledkem domácího násilí léčeny na psychiatrii, mívají



nejčastěji diagnostikovanou úzkostně depresivní poruchu. Mezi časté příčiny patří také psychosomatické potíže, zejména žaludeční onemocnění, migrény, ekzémy, nechutenství. V některých případech mohou následky vyústit až v posttraumatickou stresovou poruchu (Úlehlová, 2009, s. 62).

Posttraumatickou stresovou poruchou (PTSP) bývá označována zpožděná, nebo protahovaná reakce na závažný stres, nebo traumatickou událost. Rozvinutí symptomů PTSP hrozí u lidí, kteří byli přítomni nějaké tragické události, která zahrnovala skutečnou, nebo hrozící smrt, vážné nebezpečí, nebo ublížení na zdraví osoby vlastní a osoby jim blízké. Mezi tyto události patří:

- ❖ přírodní katastrofy (zemětřesení, povodně, výbuch sopky)
- ❖ katastrofa způsobená lidmi (válka, dopravní nehoda, požár)
- ❖ násilí člověka vůči člověku (znásilnění, domácí násilí, přepadení)

U lidí trpících PTSP dochází ke znovuprožívání traumatického zážitku, ke snížení všeobecné aktivity, lidé trpící touto poruchou jednájí se zvýšenou ostražitostí. Abychom rozlišili, zda se jedná o PTSP, musí projevy poruchy přetrvávat déle než jeden měsíc. Dále rozlišujeme, zda porucha způsobuje klinicky významné zhoršení kvality života postiženého, nebo ho omezuje v sociálních, pracovních či jiných důležitých oblastech života (Bednářová, 2009, s. 49-50).

Další syndrom, který se může u ženy jako oběti domácího násilí projevit, je syndrom týrané ženy. Důsledky domácího násilí na oběť jsou specifické. Viktimizace v podobě domácího násilí produkuje příznačný soubor následných mentálních a behaviorálních změn. Markantní je například přetrvávající vazba k agresorovi, setrvání ve vztahu s ním, zatajování závažností a příčin zranění, popírání viktimizace. Všechny tyto důsledky jsou pro okolí nesrozumitelné, a proto vznikají falešné mýty o domácím násilí. Autorkou syndromu týrané ženy je psychologka Dr. Lenore Walker, která se věnovala rozhovorům s oběťmi domácího násilí, kdy tyto ženy popisují velmi podobné vzorce násilného chování. Tento syndrom bývá také často charakterizován jako posttraumatická stresová porucha (Čírtková, 2008, s. 26).

Posledním syndromem, který se projevuje u ohrožených žen, je Stockholmský syndrom. Pomocí tohoto pojmu se snaží odborníci vysvětlit chování a jednání, které se vyskytuje u ohrožených osob. Zejména vysvětlit stav, kdy žena, ačkoliv je týraná, neustále setr-

vává v násilných vztazích, omlouvá násilné chování a bagatelizuje toto násilí. Vědci tento syndrom definují jako emoční pouto vzájemné závislosti mezi únoscem a zajatcem, které se rozvine, když vás někdo ohrožuje na životě. Zvažuje, zda vás zabije, ale v konečné fázi to neudělá. Tento syndrom se nemusí projevit u každé ohrožené osoby. Zkušenosti nám říkají, že to, co drží ohroženou osobu s násilnou osobou dohromady, je přirozený strach z násilí, strach o děti, obava o finanční zajištění, budoucnost plná nejistoty. Stockholmský syndrom se nejčastěji objevuje tam, kde je ohrožená osoba vydána na „milost a nemilost“ osoby násilné, tento rozhoduje o některých aspektech života oběti (Úlehlová, 2009, s. 66-67).

## 4 OBECNÉ NABÍDKY POMOCI PRO OBĚTI

V poslední kapitole se budeme zabývat tím, jaké možnosti pomoci mají osoby ohrožené domácím násilím. Probereme si právní kvalifikaci, která dané téma řeší, a řekneme si zásady, které je nutné dodržovat při provádění dětského výslechu, aby nedošlo ke ztrátě důvěry mezi vyslychajícím a vyslychaným a zároveň, aby výslech byl účinný. V poslední řadě si řekneme, co jsou a k čemu slouží speciální dětské výslechové místnosti.

### 4.1 Možnosti pomoci ohroženým osobám

Možnosti pomoci ohroženým osobám tvoří tzv. pilíře ochrany.

Základ pomoci tvoří 3 pilíře ochrany dle Úlehlové (2009, s. 68):

1. POLICIE ČR
2. SOCIÁLNÍ SLUŽBY (intervenční centrum)
3. JUSTICE

- 1. POLICIE ČR** – zajišťuje teritoriální ochranu. Cílem je zastavení násilí v rodině a vykázaní násilné osoby ze společného obydlí. Policie má ze zákona oprávnění vykázat násilnou osobu na dobu 10 dnů. O této skutečnosti je povinna do 24hodin informovat příslušné intervenční centrum.

V případě, že dojde k vykázaní osob, je Policie povinna minimálně třikrát provést kontrolu, zda vykázaná a ohrožená osoba dodržuje podmínky vykázaní. Násilná osoba má nárok jedenkrát za dobu vykázaní vyzvednout si ze společného obydlí věci své osobní potřeby a věci pro výkon svého povolání, a to pod dohledem Policie. Během doby vykázaní má ohrožená osoba možnost podat nárok na předběžné opatření. V případě, kdy ohrožená nebo násilná osoba nedodrží podmínky vykázaní, dopouští se tak trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázaní.

- 2. SOCIÁLNÍ SLUŽBY** – patří mezi jednu z nejdůležitějších složek v systému pomoci ohroženým osobám. Sociální službu tvoří intervenční centrum, organizace poskytující odborné poradenství obětem domácího násilí a azylové domy s utajenou adresou.

- **Intervenční centrum** - poskytuje bezplatnou pomoc ohroženým osobám násilným chováním. Cílem intervenčního centra je napomoci osobám ohroženým domácím násilím vyřešit jejich nepříznivou životní situaci, do které se dostaly. Poskytnout pomoc, aby se mohly vrátit do běžného života. Motivovat je k zajištění vlastní bezpečí a aktivitě. Důležitým posláním intervenčního centra je informovat laické osoby a preventivní činnost. Služba je poskytována s důrazem na zachování lidské důstojnosti. Klade důraz na dodržování lidských práv a svobod. Na potřeby klienta je přihlíženo individuálně.
  - **Azylový dům s utajenou adresou** - umožňuje zajistit bezpečí ženám a jejich dětem před násilným partnerem. Ohroženým ženám je poskytováno nejen ubytování, ale i odborná péče formou sociálně-právního poradenství. Napomáhá jim vyrovnat se s danou situací a vrátit se zpět do normálního života. Klientkám je napomáháno v hledání nového bydlení, zaměstnání, vyřizování úředních listin. Pobyt v azylovém domě je umožněn nejdříve na zkušební dobu, která činí jeden měsíc. Posléze zde žena může najít útočiště na dobu maximálně jednoho roku. Azylový dům s utajovanou adresou je specifický tím, že nikdo neví, kde se nachází, protože čím méně lidí ví o jeho poloze, tím větší mají ženy jistotu, že jsou v bezpečí. Ženy z tohoto azylového domu jsou vázány mlčenlivostí o jeho lokalizaci ([www.rosa-os.cz](http://www.rosa-os.cz)).
  - **Odborné poradenství** - cílem odborného poradenství je posílit klientkám schopnost řešit situaci vlastními silami, stabilizovat jejich psychický stav, sociální a právní situace, umožnit život bez násilí.
3. **JUSTICE** – při vykázání je policista povinen do 24 hodin zaslat na místně příslušný soud kopii úředního záznamu o vykázání. Soud, který je příslušný k rozhodnutí o vydání předběžného opatření rozhodne do 48 hodin od podání návrhu na vydání předběžného opatření. Tento návrh musí podat ohrožená osoba. Řešení je prováděno občansko-právní cestou. Po vydání předběžného opatření soudem se lhůta vykázání prodlouží na 1 měsíc, kdy se může lhůta v odůvodněných případech prodloužit až na 1 rok. Ve většině případů předběžné opatření navazuje na policejní vykázání, jsou ale i situace, kdy tomuto předběžnému opatření vykázání nepředcházelo.

## 4.2 Právní legislativa

Do nedávné minulosti bylo domácí násilí vnímáno pouze jako vnitřní záležitost osoby v rodině či jiném svazku bez ohledu na společenské, sociální, ekonomické, psychologické dopady jednotlivých kauz. Hranice násilného chování mezi blízkými osobami, trpěného či tolerovaného státem, mohla být prolomena pouze spácháním jiného trestného činu či přestupku (Úlehlová, 2009, s. 101).

Zlomovým okamžikem pro domácí násilí byl rok 1994, kdy byla do zákona zakotvena nová skutková podstata trestného činu, a to „týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě“ (jinak řečeno domácí násilí). Aplikace tohoto právního ustanovení byla minimální, a proto bylo třeba udělat ještě jednu úpravu. V roce 2007 přišel druhý průlomový okamžik, kdy přišel institut „vykázání ze společného obydlí“.

### Právní normy upravující problematiku domácího násilí

Právní úprava jednotlivých aspektů domácího násilí v obecném pojetí se odvíjí od právních norem nejvyšší právní síly. Zároveň je Česká republika také vázaná mezinárodními smlouvami a směrnicemi Evropské unie, které se problematikou zabývají.

#### Předpisy mající nejvyšší právní sílu:

- ❖ Ústava České republiky z. č. 1/1993 Sb.
- ❖ Listina základních lidských práv a svobod z. č. 2/1993 Sb.  
v Listině základních lidských práv a svobod jsou zakotveny nejzákladnější a nejdůležitější práva člověka:
  - ❖ článek 5 – právo na život
  - ❖ článek 7 odst. 2 – zákaz mučení a krutého, nelidského či ponižujícího zacházení
  - ❖ článek 8 odst. 1 – právo na osobní svobodu
  - ❖ článek 10 odst. 1 – právo na lidskou důstojnost

#### Předpisy nižší právní síly zahrnující především obecnou právní úpravu:

- ❖ Trestní zákon 40/2009 Sb.

Definice domácího násilí je velmi složitou oblastí, ve které se vždy prolíná několik paragrafových znění. Vždy se to odvíjí podle toho, jakým způsobem je osoba týrána. Zde uvádíme několik trestných činů, které jsou s největší pravděpodobností na oběti domácího násilí páčány:

§ 199 – Týrání osoby žijící ve společném obydlí

§ 177 – Útisk

§ 353 - Nebezpečné vyhrožování

§ 171 – Omezování osobní svobody

§ 146 – Ublížení na zdraví

§ 187 – Pohlavní zneužití

§ 185 – Znásilnění

§ 145 – Těžké ublížení na zdraví

§ 141 – Zabití

§ 140 - Vražda

❖ Trestní řád 141/1961 Sb.

❖ Zákon o přestupcích 200/1990 Sb.

pokud se jedná o trestní jednání s nižší společenskou nebezpečností, lze chování nesoucí rysy domácího násilí posoudit jako přestupek proti občanskému soužití

§ 49

❖ Zákon o policii 273/2008 Sb. – institut vykázání

V případě, že je podezření na domácí násilí oznámeno na policii, postupuje policista vždy v souladu s tímto zákonem. Institut vykázání je vymezen v § 44-47. Dále se policista řídí interními nařízeními policejního prezidia či krajského ředitelství.

❖ Zákon na ochranu před domácím násilím 135/2006 Sb.

❖ Občanský soudní řád 99/1963 Sb.

❖ Zákon o sociálních službách 108/2006 Sb.

❖ Věstníky Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 3 a 6 z roku 2008

Jedná se o metodický pokyn, který upravuje postup pracovníků zdravotnictví při zjištění domácího násilí.

### 4.3 Postup orgánů při provádění dětského výslechu

Zvláštnosti výslechu dětí a mladistvých jsou dány jejich nevyzrálou osobností. Při výslechu dětí si musí vyslychající dávat pozor, aby dítěti nepokládal sugestivní otázky. Děti citlivě reagují na vyslychajícího, snaží se vycítit, co se od nich očekává, a vyhovět mu. Se sugestivním chováním musíme zejména počítat tam, kde dítě vypovídá vůči někomu blízkému (rodiče, příbuzný, kamarád). U těchto případů dochází k usměrňování osobami, proti kterým má dítě vypovídat, a je jim vsugerován průběh událostí i s příslušnou argumentací, jak vypovídat. Vlivem takové sugesce dochází k obvinění nepravého pachatele. V souvislosti s prováděním dětského výslechu je nutné se zmínit o tzv. autosugesci. Tento pojem znamená vnuknutí představy o možném ději, který si osoba přivlastňuje a vypovídá o něm, jako by jej sama zažila. U výslechu dětí platí, že čím delší je časový odstup mezi událostí a výslechem, tím větší je pravděpodobnost autosugesce (Chmelík, 1998, s. 93-94).

**Dle Chmelíka (1998, s. 95) je nutné u výslechu osob mladších 15 let dodržovat tato pravidla:**

1. Uvědomit si jakou osobu mám před sebou.
2. Osobu mladší 15 let přiměřeně poučit.
3. Věnovat dostatečnou pozornost navázání kontaktu, navodit atmosféru důvěry.
4. Vyvarovat se mentorování.
5. Vyvarovat se sugestivních a návodných otázek. Děti jsou velmi vnímavé k tomu, co se od nich chce slyšet, a v tomto duchu pak i vypovídají. Volit slovník, kterému dítě rozumí, vyvarovat se odborných výrazů.
6. Pečlivě zvažovat okruh osob přítomných při výslechu.
7. K výslechu přibrat raději psychologa, než rodiče nebo zástupce školy.
8. Využít spontánnosti výpovědi, zásadně nepřerušovat.
9. Ztratí-li se pozornost dítěte, a tím i kontakt, přerušit výslech, odvést pozornost na jiné neutrální téma, případně se snažit opětovně kontakt navázat. Teprve poté pokračovat ve výslechu.

### Zásady pro kontakt s dítětem nebo mladistvým

Při prvním setkání s dítětem je nutné dodržovat základní pravidla kontaktu, kdy bychom měli vytvořit atmosféru bezpečí a důvěry. Zaznamenat přítomnost děti u incidentu, odvést je do blízkého klidnějšího prostředí. V momentě po navození ideálních podmínek pro navázání kontaktu je vhodné přisednout si na úroveň dítěte a představit se mu. Zeptat se ho na jeho jméno. Poté ho oslovujeme pouze křestním jménem. Podle věku mu jednoduše vysvětlíme situaci, která vznikla a důvod, proč tady jsme. Komunikujeme s dítětem klidně, zabráníme, aby vidělo nepříznivou situaci (poutání rodiče, ošetřování zranění účastníků). Při dialogu se musíme vyhýbat oficiálnímu tónu. Rozhovor s dítětem musí být konkrétní a hovoříme pro něj srozumitelným jazykem. Ve větách používáme jeho slova. Hovoříme v krátkých větách, které obsahují pouze jeden pokyn, nebo otázku. Při dotazování na osoby je označujeme konkrétně (strýc, teta, maminka, tatínek ...), aby nedošlo k záměně. Role examinátora vyžaduje trpělivost a uvádění jen pravdivých informací. Každé dítě reaguje jinak. Je třeba mu nechat prostor pro projevení jeho emocí. Nejvíce zaměříme svoji pozornost na děti, které se chovají klidně. Pokud dítě najednou při kontaktu změní téma a chce si hrát, umožníme mu to. Nechejme dítě vyjádřit svůj názor a povzbudíme ho, ať se zeptá, čemu nerozumí. Nikdy nesmíme dítě kritizovat a slibovat mu, co nemůžeme splnit. Pečlivě dítěti nasloucháme, reagujeme citlivě, ale zbytečně se dítěte nedotýkáme. Nikdy nesmíme věc označit dříve než dítě. V žádném případě neponecháváme dítě samotné (*Ohrožené děti v kontaktu s policisty vnější služby PČR*, Pokorná, 2012)

Pro výslech dětského svědka je užíváno speciálních dětských výslechových místností. Interiér místnosti je přizpůsoben dětské klientele tak, aby se tam cítili příjemně a měli tam co největší pocit bezpečí a pohody. Vybavení místností však nesmí rozptylovat pozornost dětí a zároveň musí být využitelné pro výslech nejen velmi malých dětí, ale taky pubescentů. K dispozici jsou různé demonstrační pomůcky – panenky (JÁJA a PÁJA). Vzhledem jsou tyto místnosti podobny obývacímu pokoji a v některých případech jsou využívány k výslechu seniorů.



## **II. PRAKTICKÁ ČÁST**

## 5 VÝZKUMNÝ PROBLÉM

Hlavním výzkumným problémem jsou příčiny a příznaky výskytu domácího násilí z pohledu vybraných spolupracujících profesí. Dále bychom chtěli zjistit, do jaké míry je dětem poskytnuta odborná pomoc a zda je potřeba více poukázat na danou problematiku. Zajímá nás hlavně, jaký mají názor na příčiny a příznaky výskytu domácího násilí pracovníci vybraných profesí.

Vzhledem k citlivému tématu jsme se rozhodli dělat výzkum s pracovníky intervenčních center, azylových domů, pracovníky PČR, pracovníky OSPOD a učiteli. Tito pracovníci byli vybráni, protože jsou první, kteří mohou poskytnout ohrožené osobě pomoc, nebo v druhém případě včas nahlásit podezření na výskyt domácího násilí, nebo jim jakýmkoliv způsobem ulehčit jejich situaci.

Pro dané téma jsme se rozhodli, protože domácí násilí ovlivňuje život i budoucnost dětí a rodin a je třeba co nejvíce poukázat na jeho závažnost a hledat případné příčiny jeho vzniku, či je-li možná přítomnost konfliktů v rodinách nějakým způsobem minimalizovat.

Denně se setkáváme s lidmi, které známe buď od vidění, nebo osobně, ale stejně je pořádně vlastně možná ani neznáme a překvapí nás, když zjistíme, že daná osoba je pachatel domácího násilí a lámeme si hlavu tím, jak je možné, že jsme to nepoznali.

### 5.1 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu je odpověď na otázku, jaké jsou příčiny a příznaky domácího násilí a hlavně násilí páchaného přímo na dětech z pohledu vybraných spolupracujících profesí. Druhým cílem výzkumu je odpověď na otázku, zda je této problematice věnována dostatečná pozornost v oblasti prevence, obrazu v médiích a následné péče o tyto oběti, a to opět z pohledu vybraných spolupracujících profesí.

### 5.2 Metodologie výzkumu

Pro náš výzkum jsme si vybrali kvantitativně orientovaný výzkum. Kvantitativní výzkum pracuje s číselnými údaji. Zjišťuje množství, rozsah nebo frekvenci výskytu jevů, resp. jejich míru (stupeň). Číselné údaje se dají matematicky zpracovat. Je možno je počítat, vypočítat jejich průměr, vyjádřit je v procentech nebo použít další matematické statistiky.

Výzkumník u kvantitativního výzkumu se snaží držet si odstup od zkoumaných jevů, aby si tak zajistil svoji nestrannost. Při kvantitativním výzkumu výzkumník zkoumané osoby nemusí ani vidět na rozdíl od kvalitativního výzkumu, který upřednostňuje osobní kontakt (Gavora, 2000, s. 30-31).

### **5.3 Definování výzkumných otázek**

VO1: Jaké jsou příčiny domácího násilí v rodinách z pohledu vybraných spolupracujících profesí?

VO2: Jaké jsou příznaky násilí páchaného na dětech z pohledu vybraných spolupracujících profesí?

VO3: Jak je z pohledu vybraných spolupracujících profesí zajištěna odborná pomoc dítěti, které žije v rodině, kde je pácháno násilí?

VO4: Je zapotřebí věnovat více pozornosti problematice domácího násilí v médiích a preventivních programech z pohledu vybraných spolupracujících profesí?

VO5: Jaké jsou zkušenosti s domácím násilím z pohledu vybraných spolupracujících profesí?

### **5.4 Metoda sběru dat**

Jako metodu sběru dat jsme vybrali dotazník. Dotazník je soustava předem připravených a pečlivě sestavených otázek, které jsou promyšleně seřazeny a na které dotazovaná osoba (dále respondent) odpovídá písemně. V dotazníku budou použity otevřené (nestrukturované) položky. Tyto položky nenavrhují respondentovi žádné odpovědi. Je u nich určen jen předmět, ke kterému se mají vyjádřit, jinak není respondent zpravidla nijak usměrňován. Jako druhý typ jsme si vybrali uzavřené polytomické (strukturované) položky, které se vyznačují tím, že respondentovi předkládají více odpovědí (Chráska, 2007, s. 163).

### **5.5 Výzkumný soubor**

Výzkumný soubor byl vybrán záměrným výběrem, který se uskutečňuje na základě určení relevantních znaků, tj. těch znaků základního souboru, které jsou důležité. Při tom se vý-

zkumník opírá o pedagogickou teorii, své zkušenosti vědomosti a úsudek (Gavora, 2000, s. 64).

Výzkumný soubor budou tvořit respondenti, kterými budou pracovníci intervenčních center, azylových domů, pracovníci Policie ČR, pracovníci orgánu sociálně právní ochrany dětí na území okresu Zlín a učitelé dvou vybraných základní škol městského typu zlínského okresu. Tito respondenti byli vybráni, protože se všichni nějakým způsobem podílejí na pomoci obětem domácího násilí. Mohou jim zavčas pomoci a tím i minimalizovat následky, které domácí násilí způsobuje.

## 6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Celkový počet dotazníků rozdaných pro výzkum bylo 90, ale celkový počet respondentů, kteří se zúčastnili dotazníkové šetření, bylo po sečtení a vyhodnocení celkem 56 respondentů z námi vybraných spolupracujících profesí.

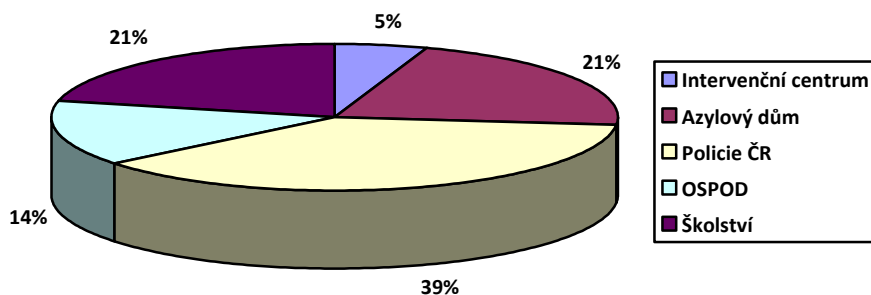
Z dotazníkového šetření byly vyloučeny ty dotazníky, které považujeme za neplatné, tzn. nevyplněné, vyplněné s chybami nebo ty, kterou jsou evidentně nepravdivé celkem 34.

### 6.1 Vyhodnocení dotazníků

#### Otázka č. 1) Pohlaví respondentů

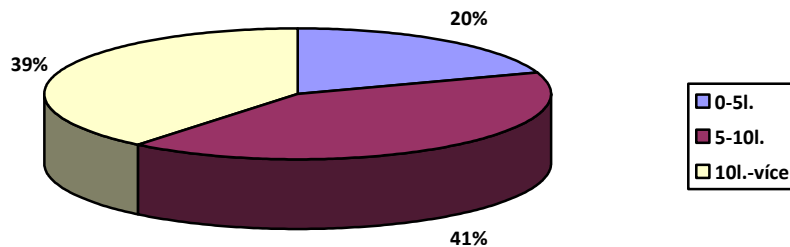
Na otázku odpovědělo 56 respondentů (100%), z toho bylo 25 mužů (45%) a 31 žen (55%).

#### Otázka č. 2) Jaké je vaše pracovní zařazení?



Graf č.2 - Četnost odpovědí pracovního zařazení

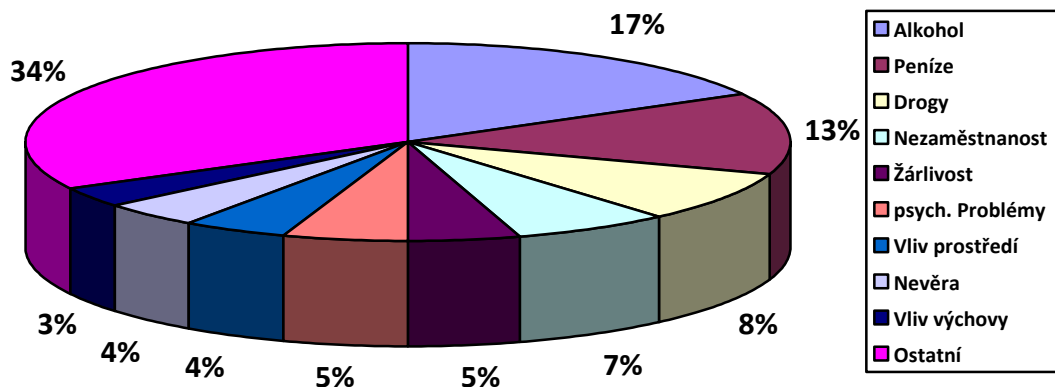
Výzkumu se zúčastnilo celkem 56 respondentů. Na otázku týkající se pracovního zařazení odpovědělo 56 respondentů (tzn. 100%). 3 respondenti (5%) byli pracovníci intervenčního centra, pracovníků azylových domů a školství bylo každých 12 respondentů (obě 21%), 21 respondentů (39%) byli zaměstnanci Policie ČR, 8 respondentů (14%) pracuje na OSPOD.

Otázka č. 3) **Jak dlouho svoji praxi vykonáváte?**

Graf č. 3 - Četnost odpovědí délky praxe

Na otázku týkající se délky vykonávané praxe odpovědělo všech 56 respondentů (100%). Nejvíce respondentů tvořili lidé s délkou praxe od 5-10 let, těch se daného výzkumu zúčastnilo 23 (41%), naopak nejméně se výzkumu zúčastnili lidé s délkou praxe 0-5 let. Těchto bylo zjištěno 11 (20%), zbývajících 22 respondentů (39%) tvořili lidé s délkou praxe 10 let- více.

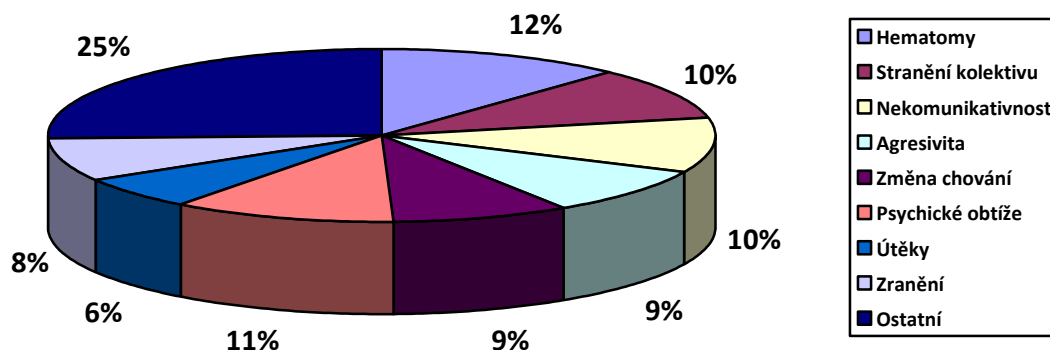
Z důvodu lepší přehlednosti došlo u následujících 3 otázek ke sloučení odpovědí s nízkým výskytem četnosti do jedné skupiny.

Otázka č. 4) **Vypište aspoň 5 nejčastějších příčin vzniku domácího násilí dle vašeho názoru.**

Graf č. 4 - Četnost odpovědí příčin vzniku domácího násilí

Při výzkumu bylo zjištěno celkem 50 různých příčin vzniku domácího násilí s celkovým počtem 290 odpovědí (100%). Vzhledem k velkému počtu uvedených příčin bylo pro graf vybráno 9 příčin s největší četností výskytu a jednu skupinu s názvem ostatní, kterou tvoří zbývající příčiny s menší četností výzkumu. Z uvedených příčin byla 49 krát (17%) uváděna závislost na alkoholu, 39 krát (13%) byly jako důvod uvedeny jakékoliv finanční potíže, 24 krát (8%) respondenti uváděli jako důvod závislost na drogách, nezaměstnanost byla uvedena ve výzkumu zjištěna 19 krát (7%), žárlivost byla respondenty uvedena 14 krát (5%), psychické problémy byly uvedeny 15 krát (5%). Vliv prostředí uvedli respondenti 13 krát (4%). Nevěra byla v dotazníku uvedena 12 krát (4%), mezi devátou nejčastější příčinou patří vliv výchovy, který byl u respondentů zjištěn 10 krát (3%). Zbývajících 95 odpovědí (34%) tvoří 41 příčin, které neměly takovou četnost výskytu jako předchozích 9 zmiňovaných (např. nízká sebeúcta, role oběti, labilní povaha aj.).

Otázka č. 5) Uved'te, jaké jsou podle Vašeho názoru příznaky, které můžou poukazovat na násilí páchané na dětech?

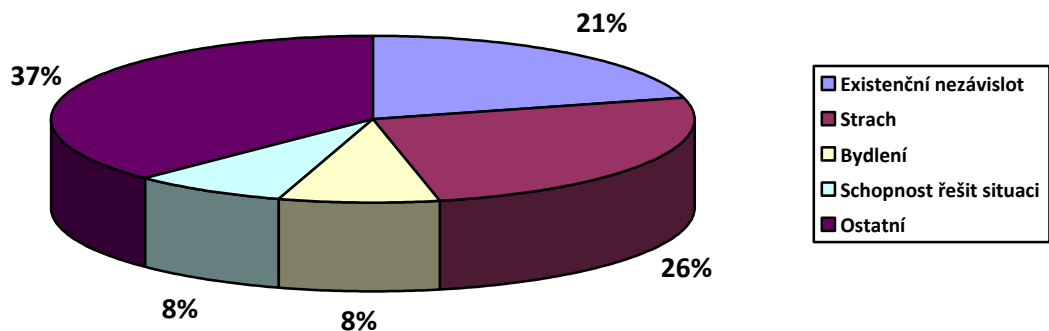


Graf č. 5 - Četnost odpovědí příznaků násilí páchaného na dětech

Z uvedených výsledků bylo zjištěno 24 příznaků násilí páchaného na dětech s celkovým počtem hlasů 184 odpovědí (100%). Nejčastěji byly jako příznaky uváděny hematomy, které byly v dotaznících uvedeny celkem 22 krát (12%). 20 krát (11%) respondenti uvedli jako příznak psychické obtíže. Stranění kolektivu uvedli respondenti 18 krát (10%), nekomunikativnost byla v dotazníku uvedena 19 krát (10%), dalšími příznaky, které byly v dotazníku uvedeny 16 krát (každá 9%), byly jakýkoliv výskyt agresivity a změna chování u dětí, 15 krát (8%) byla v dotazníku uvedena častá zranění jiná než modřiny, 11

krát (6%) respondenti uvedli jako příznaky útky (např. ze školy, z domu, z reality). Zbylých 47 odpovědí (25%) tvořily příznaky s nízkou četností výzkumu (např. zanedbaná péče, mnohomluvnost, stydlivost, užívání návykových látek aj.).

Otázka č. 6) **Jaké jsou podle Vás obtíže, které musí řešit žena, která trpí domácím násilím?**

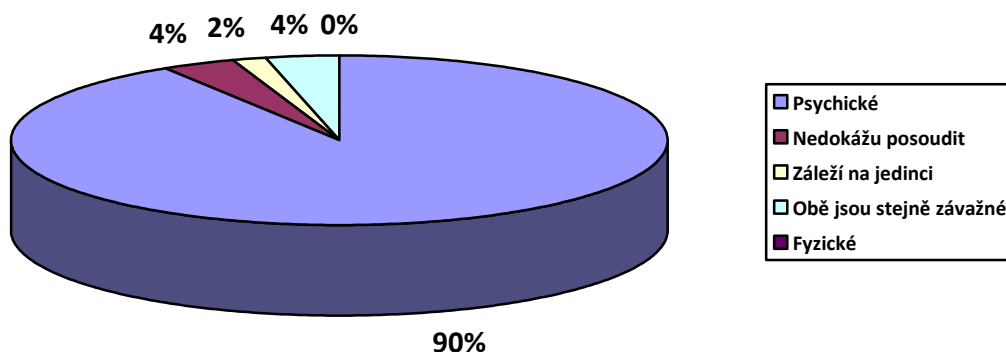


Graf č. 6 - Četnost odpovědí obtíží, které musí řešit žena

V dotazníkovém šetření bylo celkem zjištěno 23 obtíží, které musí řešit žena, která trpí domácím násilím s celkovým počtem 163 odpovědí. Z celkového počtu byla 34 krát (21%) uvedena existenční nezávislost osoby, 42 krát (26%) respondenti uvedli strach (např. o sebe, děti, z dalšího útoku, z reakce okolí), 13 krát (obě 8%) respondenti uvedli obtíže s novým bydlením a schopnost začít svoji situaci nějak řešit, 61 krát (37%) byly uvedeny jiné obtíže, které ovšem neměly tak vysokou četnost (např. nízké sebevědomí, žárlivost, utajenost DN, deprese osamělost aj.).



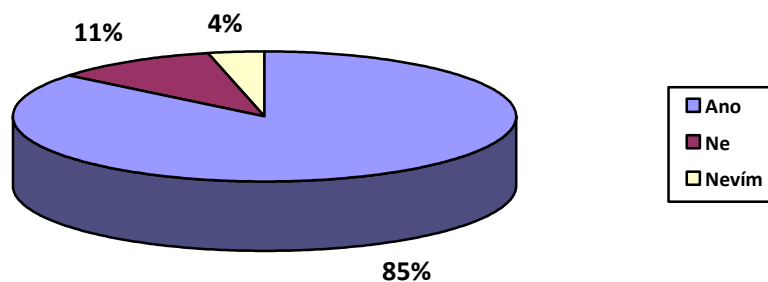
Otázka č. 7) **Myslíte si, že jsou dopady domácího násilí na dítě závažnější v oblasti psychické či fyzické? Odpověď zdůvodněte.**



Graf č. 7 - Četnost odpovědí dopadů násilí páchaného na dětech

Na otázku zabývající se dopady domácího násilí na dítě odpovědělo celkem 56 respondentů (100%), 51 respondentů (90%) odpovědělo, že dopady domácího násilí jsou horší v oblasti psychické, jako nejčastější důvod odpovědi bylo uvedeno, že dítě je psychickými dopady poznamenáno na celý život (např. může se sám stát agresorem, hůř se zapomíná, problémy v navázání nových vztahů, nedůvěřivost dítěte aj.). 2 respondenti (4%) odpověděli, že nedokážou posoudit, které dopady jsou vážnější, jestli psychické nebo fyzické, stejně tak 2 respondenti (4%) odpověděli, že psychické i fyzické dopady jsou stejně závažné, 1 respondent odpověděl (2%), že dopady záleží na daném jedinci. Nikdo (0%) z uvedených respondentů na otázku neodpověděl, že dopady domácího násilí jsou horší v oblasti fyzické.

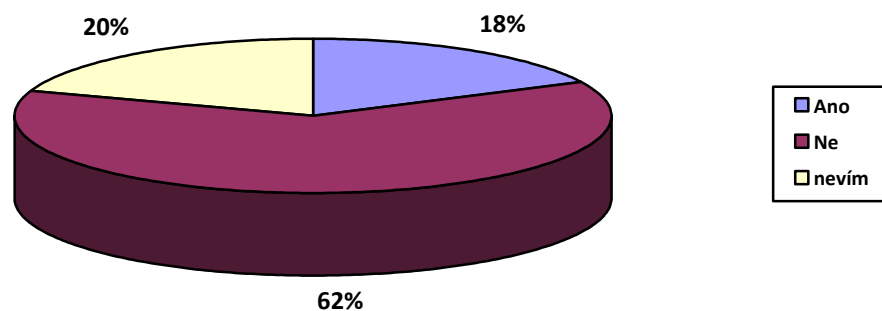
Otázka č. 8) **Domníváte se, že zvýšená agresivita u dětí může být příznakem domácího násilí?**



Graf č. 8 - Četnost odpovědí agresivity jako příznak násilí

Na otázku zjišťující, zda zvýšená agresivita u dětí může být příznakem domácího násilí, odpovědělo 56 respondentů (100%). 48 respondentů (85%) odpovědělo ano, 6 respondentů (11%) odpovědělo ne a 2 respondenti (4%) odpověděli, že neví.

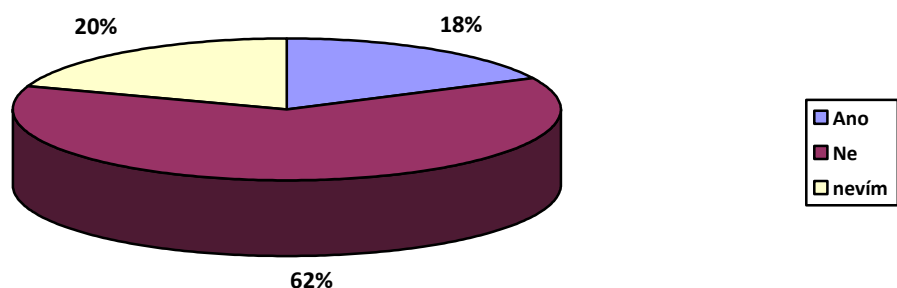
Otázka č. 9) **Domníváte se, že dítě, které žije v rodině, kde se vyskytuje domácí násilí, má v běžné praxi zajištěnou potřebnou psychologickou pomoc?**



Graf č. 9 - Četnost odpovědí vyjadřující zajištění odborné pomoci

Na otázku zabývající se zajištěním potřebné psychologické pomoci u dětí odpovědělo 56 respondentů (100%). 10 respondentů (18%) odpovědělo ano, 35 respondentů (62%) odpovědělo ne a 11 respondentů (20%) odpovědělo, že neví, zda děti mají zajištěnou dostatečnou psychologickou pomoc.

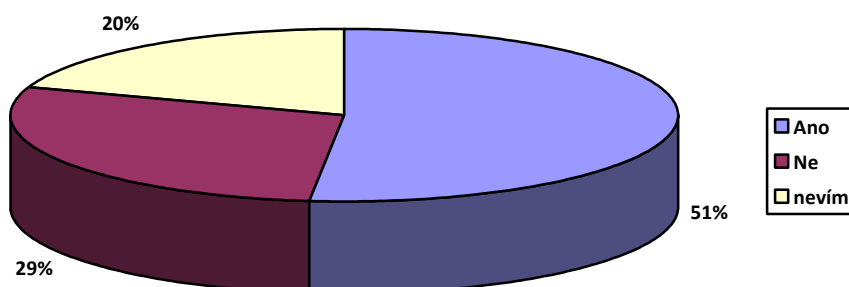
Otázka č. 10) **Myslíte si, že matky poskytují dostatečnou oporu dětem v rodinách, ve kterých se domácí násilí vyskytuje?**



Graf č. 10 - Četnost odpovědí vyjadřující zajištění dostatečné opory matkami

Na otázku, zda matky poskytují dostatečnou oporu dětem, odpovědělo všech 56 respondentů (100%). 10 respondentů (18%) se domnívá, že ano, 35 respondentů (62%) odpovědělo, že si myslí, že ne, a 11 odpovědělo, že neví.

**Otázka č. 11) Myslíte si, že je dobré přerušit kontakty dítěte s otcem, který se dopouští domácího násilí ne na dítěti, ale na jeho matce?**



*Graf č. 11 - Četnost odpovědí vyjadřující přerušeni kontaktu dítěte s otcem*

Na otázku zda je dobré přerušit kontakty s otcem, odpovědělo všech 56 respondentů (100%). 29 respondentů (51%) si myslí, že je dobré přerušit kontakty, 15 respondentů (29%) odpovědělo, že není dobré přerušit kontakty a 11 respondentů (20%) si není jisto, zda je nebo není dobré kontakty přerušit.

**Otázka č. 12) Setkal/a jste se ve své praxi již s tzv. speciálními výslechovými místnostmi pro děti?**

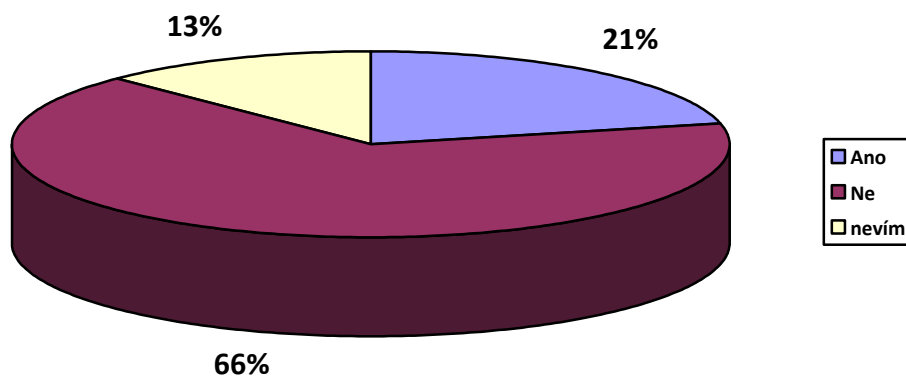
Na otázku, jaké mají respondenti zkušenosti s výslechovými místnostmi, odpovědělo všech 56 dotazovaných (100%). 30 dotazovaných (54%) odpovědělo, že za dobu své praxe se setkali s tzv. speciálními výslechovými místnostmi a 26 respondentů (46%) odpovědělo, že se s nimi nikdy nesešlo.

**Otázka č. 13) Absolvoval/a jste již nějaké školení na téma domácí násilí?**

Na otázku, zda respondenti absolvovali nějaké školení na dané téma, odpovědělo všech 56 respondentů (100%). 37 dotazovaných (66%) odpovědělo, že školením na dané

téma za dobu své praxe prošli a 19 dotazovaných (34%) odpovědělo, že doposud žádné školení neabsolvovali.

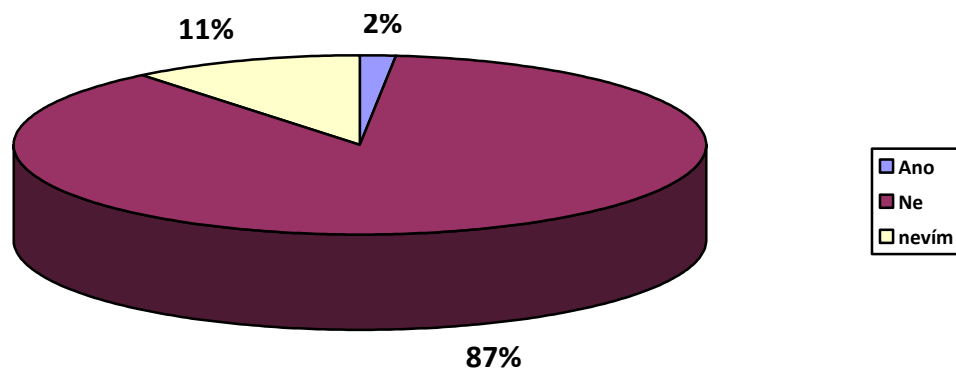
Otázka č. 14) **Myslíte si, že média dostatečně věnují pozornost problematice domácího násilí a jeho řešení?**



Graf č. 12 - Četnost odpovědí vyjadřující pozornost médiu dané problematice

Na otázku týkající se pozornosti problematiky domácího násilí v médiích odpovědělo všech 56 dotazovaných (100%). 12 respondentů (21%) se domnívá, že média věnují dostatečnou pozornost danému tématu, 37 respondentů (66%) odpovědělo, že média tomuto tématu nevěnují dostatečnou pozornost a 7 respondentů (13%) neví, zda média věnují nebo nevěnují dostatek pozornosti danému tématu.

Otázka č. 15) **Domníváte se, že podezření na týrání dítěte v domácnosti bývá ohlašováno včas?**



Graf č. 13 - Četnost odpovědí vyjadřující oznamování na podezření týrání dítěte

Na otázku, jestli domácí násilí bývá ohlašováno včas, odpovědělo všech 56 respondentů (100%). 1 respondent (2%) odpověděl ano, 49 respondentů (87%) si myslí, že domácí násilí není ohlašováno včas a 6 respondentů (11%) si tímto nejsou jistí.

**Otázka č. 16) Byl pro Vás tento dotazník dostatečně srozumitelný? Pokud ne, uveďte, čemu jste nerozuměli, nebo co byste na něm změnili.**

Otázkou, která byla zaměřena na zjištění srozumitelnosti, bylo zjištěno, že dotazník byl pro vybrané respondenty srozumitelný, pouze u 3 respondentů byly zjištěny drobné připomínky, kdy jednou z připomínek byla jednostranná zaměřenost dotazníku (oběť= žena), druhá připomínka se týkala návrhu volby kratších otázek, u třetí připomínky se spíše jednalo o špatné pochopení dotazníku.

## **6.2 Vyhodnocení výsledků a jejich interpretace**

Bakalářskou práci jsme zaměřili na problematiku domácího násilí, zejména je-li páčáno v přítomnosti dětí, nebo přímo na nich. Pro výzkum byla použita metoda dotazníkového šetření. Celkový počet zkoumaných respondentů byl padesát šest, z toho 25 tvořili muži a 31 ženy. Nejvíce zúčastněných respondentů tvořili zaměstnanci Policie ČR a osoby s délkou praxe od 5 – 10 let. Dotazník byl sestaven z 16 otázek, 5 otázek bylo otevřených a zbývajících 11 bylo uzavřených. Všichni respondenti odpověděli na všechny otázky.

V úvodu praktické části jsme si stanovili hlavní výzkumnou otázku a cíle výzkumu. Dále jsme si stanovili vedlejší výzkumné otázky, na které nalezneme odpověď v následujících podkapitolách.

### **6.2.1 Výzkumná otázka č. 1**

První vedlejší výzkumná otázka (VO1) se ptá:

Jaké jsou příčiny domácího násilí v rodinách z pohledu vybraných spolupracujících profesí?

Odpověď na tuto otázku nám v dotazníku poskytuje otázka č. 4.

Z výsledků výzkumů nám vyplývá, že dle názorů vybraných spolupracujících profesí existuje široká škála příčin. Jako nejčastější příčina je uváděna závislost osoby na alko-

holu. Výsledky výzkumu nám také potvrzují dříve zmiňovanou teorii, která nám říká, že za vznikem domácího násilí nestojí vždy jen jedna příčina, ale jedná se o několik faktorů vzájemně provázaných, a nelze jednoznačně určit konkrétní příčinu.

### 6.2.2 Výzkumná otázka č. 2

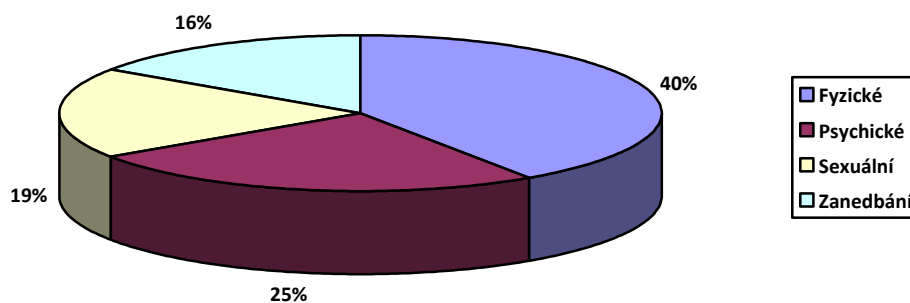
Druhá vedlejší výzkumná otázka (VO2) byla stanovena takto.

Jaké jsou příznaky násilí páchaného na dětech z pohledu vybraných spolupracujících profesí?

Odpověď na tuto otázku jsme v dotazníku získali z otázky č. 5, 7 a 8.

Stejně tak jako u VO1 byla i u této otázky po vyhodnocení všech odpovědí zjištěna široká škála příznaků, které mohou poukazovat na násilí páchané na dětech. Jako nejčastější byly uvedeny hematomy, které jsou častým důsledkem násilí fyzického rázu, a proto jsou nejvíce zjevné. Následovaly pak příznaky, které jsou zpozorovatelné, ale k jejich zjištění je potřeba všímavého člověka. Dále byla v dotazníku použita jedna kontrolní otázka, abychom se ujistili, že respondenti mají o daném tématu přehled. Otázkou jsme se ptali, zda agresivita u dětí patří mezi příznaky domácího násilí na dětech. Respondenti na tuto otázku odpověděli celkem 48 krát (85%) Ano, takže můžeme předpokládat, že mají o dané problematice přehled, protože agresivita patří mezi všechny čtyři formy týrání dítěte. Samozřejmě je potřeba, aby v případě zjištění některého z příznaků bylo provedeno důsledné šetření a následně učiněna patřičná opatření.

Z důvodu široké škály uváděných příznaků byl udělán průzkum, zda v odpovědích převažují příznaky psychického, fyzického, sexuálního týrání nebo zanedbání dítěte. Průzkumem bylo zjištěno, že respondenti dokázali nejčastěji uvést příznaky, které poukazují na násilí fyzického rázu - z celkového počtu 24 příznaků uvedli 13 takových příznaků. Z násilí psychického rázu dokázali uvést celkem 8 příznaků, sexuálního násilí 6 příznaků, nejméně uvedli respondenti příznaky, které vyjadřují zanedbání péče. Četnost odpovědí tohoto průzkumu nám znázorňuje graf č. 14. Průzkumem bylo dále zjištěno, že se v uváděných příznacích objevují takové, které spadají do všech kategorií násilí páchaného na dětech. Vzhledem k uvedenému počtu příznaků fyzického násilí nám průzkum potvrdil domněnku, že toto násilí je více zřetelné, než ostatní.



Graf č. 14 - Četnost uvedených příznaků podle typu násilí

### 6.2.3 Výzkumná otázka č. 3

V úvodu výzkumu byla stanovena tato výzkumná otázka (VO3):

Jak je z pohledu vybraných spolupracujících profesí zajištěna odborná pomoc dítěti, které žije v rodině, kde je pácháno násilím?

Odpověď na tuto výzkumnou otázku v dotazníku získali z otázky č. 9 a 10.

Z uvedených výsledků dotazníkového šetření bylo zjištěno, že tyto děti nemají zajištěnou dostatečnou odbornou pomoc, ale ani v domácím prostředí ze strany matky není dětem poskytnuta dostatečná opora.

Výsledky výzkumu mohou ukazovat na to, že dopady domácího násilí mohou být zhoršeny nedostatečnou péčí jak ze strany odborníků, tak ze strany matky. Pak se nám nabízí otázka, kdo může za to, že odborná pomoc nebývá dětem poskytnuta včas?

### 6.2.4 Výzkumná otázka č. 4

Čtvrtá vedlejší výzkumná otázka byla stanovena v úvodu praktické části v tomto znění.

Je zapotřebí věnovat více pozornosti problematice domácího násilí v médiích a preventivních programech z pohledu vybraných spolupracujících profesí?

Odpověď jsme získali v dotazníku z otázky č. 14,15.

Dle názoru respondentů je potřeba, aby se média zaměřila na tuto problematiku více, ať už v rámci zpravodajství, nebo jiných publicistických pořadů. Preventivní progra-

my by se měly zaměřit na informovanost lidí v dané problematice, protože její neznalost a utajenost tohoto tématu může zapříčinit opožděné ohlašování domácího násilí, tak jak nám to říkají výsledky výzkumu.

### 6.2.5 Výzkumná otázka č. 5

Poslední otázka, která byla stanovena v úvodu praktické části, se ptá na následující. Jaké jsou zkušenosti s domácím násilím z pohledu vybraných spolupracujících profesí?

Z otázek č. 6, 11, 12 a 13 jsme dostali odpovědi na tuto otázku.

Z vyhodnocení výsledků dotazníkového šetření bylo zjištěno, že pro daný výzkum byly vybrány vzorky osob, jejichž zkušenosti odpovídají dané problematice. Vybraní respondenti dokázali uvést širokou škálu problémů, se kterými se žena jako oběť domácího násilí musí potýkat. Větší část respondentů si prošla školením na dané téma, jen nás při výzkumu zaskočilo, že pouze většina lidí (54%) se setkala za dobu své praxe se speciálními výslechovými místnostmi. Názor respondentů nám taky říká, že by se měl zamezit styk otce jako násilné osoby s dětmi. Tato otázka je ale poněkud diskutabilní, protože toto řešení nemusí být v dané situaci to nejlepší. Odpověď na tuto otázku nelze získat pouze s pomocí dotazníkového šetření kvantitativního výzkumu, ale byl by vhodnější hloubkový výzkum kvalitativní. Každý případ by se měl individuálně vyhodnotit a stanovit k tomu patřičné opatření.

## 6.3 Shrnutí výsledků

Pokud shrneme všechny získané výsledky, dostáváme odpovědi na námi stanovené cíle výzkum. Prvním cílem výzkumu bylo zjistit, jaké jsou příčiny a příznaky domácího násilí a hlavně násilí páchaného přímo na dětech. Z uvedených výsledků nám vyplývá, že příčin způsobujících násilí je široká škála. Dále se nám potvrdila teorie, která nám říká, že násilí nebývá příčinou jednoho faktorů, ale vzniká provázáním několika příznaků, a nelze určit přesnou příčinu vzniku.

Druhým cílem výzkumu je odpověď na otázku, zda je této problematice věnována dostatečná pozornost v oblasti prevence, obrazu v médiích a následné péče o tyto oběti, a to opět z pohledu vybraných spolupracujících profesí.



Pokud shrneme všechny získané výsledky, musíme vyvodit závěr, ačkoliv je domácí násilí velmi závažné téma, tak dopady jsou horší dle respondentů po stránce psychologické, jak bylo zjištěno ve výzkumu, protože dítě je touto negativní situací zasaženo na celý život, ale dle uvedených příznaků je fyzické násilí markantnější. Dále musíme konstatovat, že jim z pohledu vybraných profesí není věnováno tolik pozornosti, kolik by mělo. Z toho nám plyne další otázka, co musíme udělat, abychom dokázali dětem poskytnout patřičnou pomoc. Proč násilí nebývá ohlašováno včas? Čí je to vina? Snaha o získání odpovědí na tyto otázky by mohla být předmětem dalšího výzkumu.

Pokud bychom mohli navrhnout nějaké doporučení, tak bychom při našem výzkumu pokračovali v testování žáků, konkrétně toho, jaké oni mají zkušenosti s domácím násilím a od koho se o této problematice dověděli. Dále bychom měli rozvinout preventivní činnost a školení odborníků. Myslíme si, že je vhodné, aby lidé, kteří se nějakým způsobem podílejí na zjišťování domácího násilí, by měli být důkladně proškolení.

Přínos této práce spočívá v tom, že po provedení praktického výzkumu se nám nabízí náměty pro kvalitativní i kvantitativní výzkumy, které by nám mohly přinést zajímavá zjištění a komplexní pohled na tuto problematiku jak od laických osob, tak i odborníků.

## 6.4 Diskuse

Volbu tématu ovlivnilo naše pracovní zařazení u policie, protože při výkonu svého povolání setkáváme jak s oběťmi domácího násilí, tak i s osobami násilnými. I přesto, že procházíme pravidelným školením, tak je pro nás těžké rozpoznat na místě, zda se o domácí násilí jedná, nebo nejedná.

Velmi nás při psaní překvapilo, jak se při řešení těchto případů zapomíná na děti, které tyto situace postihují nejvíce, zejména v jejich psychosociálním vývoji. Mylně jsme se domnívali, že o tuto skupinu osob je dobře postaráno. Výsledky výzkumu nás přivedli na další náměty pro případný výzkum.

Domníváme se, že vzhledem k zjištěným skutečnostem, kdy děti nemají poskytnutou patřičnou pomoc, mohli bychom se dále zabývat, co se skrývá za příčinou této nedostatečné pomoci. Dále bychom mohli hlouběji prozkoumat, kdy je vhodné a proč zamezit styku otce jako násilnou osobou s dětmi a kdy toto řešení vhodné není. Posledním námětem pro

další práci by mohly být, jaké názory na toto téma mají laické osoby a odborníci a v čem se jejich názory liší.

Při provádění výzkumů jsme se setkali s velkou neochotou při vyplňování dotazníků, a proto se nemůžeme zbavit pocitu, že ačkoliv jsme pro náš výzkum vybrali vzorek osob, které se domácím násilím zabývají, nebo můžou zabránit v jeho pokračování, tak tyto osoby mají strach se o tomto tématu bavit. Vysvětlení, které nás napadá, spočívá v tom, že tyto profese mají strach, aby se neprokázala skutečnost, že se některé věci zanedbávají. Největší obtíže byly při vyplňování dotazníků ve škole.

## ZÁVĚR

V bakalářské práci jsme se snažili více proniknout do problematiky domácího násilí a vystihnout hlavně to, co je v dané problematice nejdůležitější a nejzávažnější.

Přínosem pro nás bylo rozšíření si svých znalostí o daném téma. Školení, kterého se účastníme, probíhá spíše na podkladu získávání základních informací (jak násilí poznat, jak postupovat na místě, jak komunikovat s ohroženými osobami), proto jsme chtěli získat širší náhled na tento problém, což se nám díky této práci podařilo.

Jak už bylo zmíněno, domácí násilí je velmi závažné téma a je třeba co nejvíce na jeho závažnost poukázat, ale také je potřeba co nejvíce danou problematiku medializovat. Osobám, které se v této situaci snaží o utajení, protože se za to stydí, bychom mohli medializováním ukázat, že nejsou v našem státě jediní, kteří se s touto situací musejí potýkat. Druhým důvodem proč bychom se měli tomuto tématu více věnovat, je ten, že často pouze všímavost okolí může osobám pomoci. Včasné řešení těchto situací znamená minimalizování následků, které domácí násilí způsobuje. Nevěřme mýtům, že situace, které se přímo nás netýkají, není naše záležitost. Pro oběti domácího násilí je včasná reakce okolí mnohdy jediná šance, která je zbaví veškerého utrpení, tím, že začnou danou situaci řešit. Navíc nikdy nevíme, jestli tato závažná situace nemůže postihnout i nás a jestli nebudeme potřebovat, aby si nás někdo v okolí všimnul a pomohl nám začít daný problém řešit.

Nezapomínejme na to, že domácí násilí postihuje hlavně děti, a ty by neměly vyrůstat v nefungující rodině, ale měli by si užívat svého dětství, které by mělo být hlavně bezstarostné.

## SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BEDNÁŘOVÁ, Zdena. *Domácí násilí: zkušenosti z poskytování sociální a terapeutické pomoci ohroženým osobám*. Praha: Acorus, c2009, 92 s. ISBN 978-802-5454-220.
- [2] BUKOTTE, Andrea. *Z pekla ven: žena v domácím násilí*. Vydání 1. Brno Computer Press, 2008, 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
- [3] ČECH, Ondřej. *Domácí násilí z pohledu pracovníků v oblasti sociálních služeb*. Vyd. 1. České Budějovice: Theia, 2011, 137 s. ISBN 978-80-904854-0-2.
- [4] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky: [domácí násilí, stalking, predikce násilí]*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2008, 150 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4722-078.
- [5] *Domácí násilí - násilí na mužích a seniorech*. Vyd. 1. Editor Jiří Buriánek, Jiří Kovařík. Praha; Triton, 2006, 108 s. ISBN 80-725-4914-6.
- [6] GAVORA, Peter. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, 207 s. ISBN 80-859-3179-6.
- [7] CHMELÍK, Jan. *Trestná činnost mládeže a páchaná na mládeži*. 2. upravené a rozšířené vydání. Praha: MV ČR, 1998, 122 s.
- [8] CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada publishing, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.
- [9] KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 978-807-4003-813.
- [10] SLANÝ, Jaroslav. *Syndrom CAN: (syndrom týraného dítěte)*. Vyd. 1. V Ostravě: Ostravská univerzita, Zdravotně sociální fakulta, 2008, 155 s. Psyché (Grada). ISBN 978-80-7368-474-7.
- [11] STŘÍLKOVÁ, Patricie a Marek FRYŠTÁK. *Vykázání jako prostředek ochrany před domácím násilím*. Vyd. 1. Ostrava: Key Publishing, 2009, 91 s. Právo (Key Publishing). ISBN 978-807-4180-200.

- [12] ŠEVČÍK, Drahomír a Naděžda ŠPATENKOVÁ. *Domácí násilí: kontext, dynamika a intervence*. Vydání 1. Praha: Portál, 2011, 186 s. ISBN 978-807-3676-902.
- [13] ŠPATENKOVÁ, Naděžda. *Krizová intervence pro praxi*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2004, 197 s. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0586-9.
- [14] ÚLEHLOVÁ, Dagmar. *Problematika domácího násilí pro zdravotnické pracovníky*. Vyd. 1. Brno: Národní centrum ošetrovatelství a nelékařských zdravotnických oborů v Brně, 2009, 116 s. Psyché (Grada). ISBN 978-807-0135-020.
- [15] VANÍČKOVÁ, Eva. *Interpersonální násilí na dětech*. Vyd. 1. Praha: Úřad vlády ČR, 2009, 37 s. ISBN 978-807-4400-018.
- [16] VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764.
- [17] VICHLENDÁ, Milan. *Základy kriminologie*. Vydání 1. Tiskárna VPŠ a SPŠ MV v Holešově, 2005, 84 s.
- [18] VOŇKOVÁ, Jiřina. *Metodický rámec práce intervenčních center a podpora jejich vzniku*. V Praze: Bílý kruh bezpečí, 2007, 87 s. ISBN 978-80-239-9448-3.

## **DŮLEŽITÉ PRÁVNÍ PŘEDPISY**

Zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České Republiky

Zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních lidských práv a svobod

Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákon

Zákon č. 141/1961 Sb. Trestní řád

Zákon č. 200/1990 Sb. o přestupcích

Zákon č. 273/2008 Sb. o Policii ČR

Zákon č. 135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím

Zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád

Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách

Věstník MZ ČR č. 3/2008

Věstník MZ ČR č. 6/2008

### **NEPUBLIKOVANÉ DOKUMENTY**

*Ohrožené děti v kontaktu s policisty vnější služby PČR*, kpt. Mgr. Pokorná Dita, 2012. Soukromé poznámky k přednášce pro studenty.

### **INTERNETOVÉ ZDROJE**

Azylový dům. *ROSA: občanské sdružení* [online]. [cit. 2013-04-12]. Dostupné z: <http://www.rosa-os.cz/o-nas/azylovy-dum/>

**SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK**

CAN	Child abuse and neglect
ČR	Česká republika
OSPOD	Odbor sociálně právní ochrany dětí
PČR	Policie České republiky
PTSP	Posttraumatická stresová porucha
VO	Výzkumná otázka
WHO	Světová zdravotnická organizace (World health organisation)

**SEZNAM GRAFŮ**

Graf č. 1 – Cyklus násilného chování z pohledu oběti .....	13
Graf č. 2 – Četnost odpovědí pracovního zařazení .....	45
Graf č. 3 – Četnost odpovědí délky praxe .....	46
Graf č. 4 – Četnost odpovědí příčin vzniku domácího násilí .....	46
Graf č. 5 – Četnost odpovědí příznaků násilí páchaného na dětech .....	47
Graf č. 6 – Četnost odpovědí obtíží, které musí řešit žena .....	48
Graf č. 7 – Četnost odpovědí dopadů násilí páchaného na dětech .....	49
Graf č. 8 – Četnost odpovědí agresivity jako příznak násilí .....	49
Graf č. 9 – Četnost odpovědí vyjadřující zajištění odborné pomoci .....	50
Graf č. 10 – Četnost odpovědí vyjadřující zajištění dostatečné opory matkami .....	50
Graf č. 11 – Četnost odpovědí vyjadřující přerušeni kontaktu dítěte s otcem .....	51
Graf č. 12 – Četnost odpovědí vyjadřující pozornost médií dané problematice .....	52
Graf č. 13 – Četnost odpovědí vyjadřující oznamování na podezření týraní dítěte .....	52
Graf č. 14 – Četnost uvedených příznaků podle typu násilí .....	55



## SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník

# PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

## DOTAZNÍK

---

Dobrý den,

Studuji obor Sociální pedagogika na Fakultě humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Nyní vypracovávám bakalářskou práci na téma Domácí násilí spáchané v přítomnosti nezletilých dětí z pohledu vybraných spolupracujících profesí, jejíž součástí je dotazník, který mi pomůže získat potřebné informace. Dotazník je anonymní a slouží pouze pro studijní účely. Skládá se z 16 otázek. U uzavřených otázek budete odpovídat zakroužkováním vždy jedné možnosti, u otevřených otázek je ponechán prostor pro Vaše odpovědi.

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku.

Veronika Jakubů

1. Jste:
  - A) muž
  - B) žena
2. Jaké je vaše pracovní zařazení?
  - A) Intervenční centrum
  - B) Azylový dům
  - C) Policie ČR
  - D) OSPOD
  - E) Školství
3. Jak dlouho svoji praxi vykonáváte?
  - A) 0-5
  - B) 5-10
  - C) 10- více
4. Vypište aspoň 5 nejčastějších příčin vzniku domácího násilí dle vašeho názoru?
5. Uveďte, jaké jsou podle Vašeho názoru příznaky, které mohou poukazovat na násilí páchané na dětech?
6. Vypište, jaké jsou podle Vás největší obtíže, které musí řešit žena, která trpí domácím násilím?

7. Myslíte si, že jsou dopady domácího násilí na dítě závažnější v oblasti psychické, či fyzické? Odpověď zdůvodněte.
8. Domníváte se, že zvýšená agresivita u dětí může být příznakem domácího násilí?  
A) Ano  
B) Ne  
C) Nevím
9. Domníváte se, že dítě, které žije v rodině, kde se vyskytuje domácí násilí, má v běžné praxi zajištěnou potřebnou psychologickou pomoc?  
A) Ano  
B) Ne  
C) Nevím
10. Myslíte si, že matky poskytují dostatečnou oporu dětem v rodinách, ve kterých se domácí násilí vyskytuje?  
A) Ano  
B) Ne  
C) Nevím
11. Myslíte si, že je dobré přerušit kontakty dítěte s otcem, který se dopouštěl domácího násilí ne na dítěti, ale na jeho matce?  
A) Ano  
B) Ne  
C) nevím
12. Setkal/a jste se ve své praxi již s tzv. speciálními výslechovými místnostmi pro děti?  
A) Ano  
B) Ne
13. Absolvoval/a jste již nějaké školení na téma domácí násilí?  
A) Ano  
B) Ne
14. Myslíte si, že média dostatečně věnují pozornost problematice domácího násilí a jeho řešení?  
A) Ano  
B) Ne  
C) Nevím

15. Domníváte se, že podezření na týrání dítěte v domácnosti bývá ohlašováno včas?

- A) Ano
- B) Ne
- C) Nevím

16. Byl pro Vás tento dotazník dostatečně srozumitelný? Pokud ne uveďte, čemu jste nerozuměli, nebo co byste na něm změnili.

Děkuji za Váš čas při vyplňování dotazníku.

(Studentka) Veronika Jakubů